



## ריכוז מידע משפטי בנושא מגע עם המשטרה

### עיכובים ומעצרים, חיפושים, מעבר במחסומים וזכויות מתלוננים

האגודה לזכויות האזרח, ינואר 2012

#### תוכן עניינים

2.....	1. שימוש בכוח על ידי המשטרה.....
3.....	2. הזדהות.....
3.....	3. עיכוב.....
5.....	4. מעצר.....
10.....	5. תנאי ההחזקה במעצר.....
12.....	6. מעצר וחקירת קטינים.....
16.....	7. חיפוש גופני.....
18.....	8. חיפוש בכלי רכב.....
20.....	9. חיפוש בבתים.....
21.....	10. הזכות לייצוג משפטי.....
25.....	11. זכויות נפגעי עבירה.....
27.....	12. רישום פלילי.....
29.....	13. אכיפת חוקי תעבורה.....
30.....	14. הזכות להפגין.....
31.....	15. הזכות לתפילה משותפת בציבור.....
32.....	16. הנהלים במעברים ובמחסומים בין הגדה המערבית לישראל.....
34.....	17. מדיניות כלפי שוהים בלתי חוקיים פלסטינים והמסייעים להם.....
39.....	18. חקירות פליליות נגד שוטרים.....
41.....	19. דין משמעתי נגד שוטרים.....

כתיבה ועריכה: עו"ד טלי ניר

בסיוע: נחום בן משה, מיכל הרצברג, מירי גרוס ועו"ד אן סוציו

## 1. שימוש בכוח על ידי המשטרה

### 1.1 מתי מותר לשוטרים להשתמש בכוח?

לפי [פקודת המשטרה \[נוסח חדש\]](#), התשל"א-1971, תפקידי המשטרה הם לעסוק במניעת עבירות ובגילויין, בתפיסת עבריינים ובהעמדתם לדין, בשמירתם הבטוחה של אסירים ובקיום הסדר הציבורי וביטחון הנפש והרכוש. הפעלת סמכויות המשטרה כרוכה במגע תכוף עם הציבור, והיא מחייבת איזון נאות בין הצורך לשמור על האינטרסים של החברה להילחם בפשיעה לבין הצורך לשמור על האינטרסים של הפרט ולמנוע פגיעה בזכויותיו.

כדי שהמשטרה תוכל למלא את תפקידיה הוקנו בדין סמכויות לשוטרים שיש בהן כדי לפגוע בזכויות אדם מוגנות, ובכלל זה הסמכות לעשות שימוש בכוח. [בפקודות המטה הארצי](#) (בפרק 14) מפורטות הנסיבות שבהן מותר להשתמש בכוח, על-פי הדין:<sup>1</sup>

1. לצורך התגוננות מפני התקפה ולמניעת מעשה פשע הכרוך באלימות;
2. לצורך ביצוע מעצר בעת התנגדות או התחמקות מהמעצר;
3. לצורך פיזור התקהלות פרועה;
4. בשעת התנגדות פעילה למאסר חוקי או למניעת ניסיון להימלט ממאסר חוקי;
5. לצורך עריכת חיפוש חיצוני על גופו של חשוד שאינו מאפשר ביצועו (באישור קצין משטרה ולאחר שניתנה לחשוד הזדמנות להשמיע את טעמי סירובו לעריכת החיפוש).

יחד עם זאת, נקבע בצורה מפורשת, כי גם בנסיבות האמורות אין להשתמש אלא במידת הכוח הדרושה להשגת המטרה לשמה נעשה השימוש בכוח. על פי העקרונות החוקתיים, המעוגנים בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ובהתאם להוראות פקודת המשטרה, השימוש בסמכויות הפוגעות בזכויות אדם מוצדק רק אם הוא נעשה על פי סמכות שהוענקה בדין, לתכלית ראויה ובמידה שאינה עולה על הנדרש.

שימוש בכוח על-ידי שוטרים במסגרת מילוי תפקידו, שלא לצורך או מעל לנדרש, הינו אסור, ועלול לעלות לכדי עבירה פלילית מסוג תקיפה.

### 1.2 מה אפשר לעשות נגד שימוש לא חוקי בכוח?

כל אדם יכול להגיש תלונה על שימוש מופרז בכוח על-ידי שוטרים למחלקה לחקירות שוטרים (מח"ש), הכפופה למשרד המשפטים. התנהגות לא נאותה של שוטר, שאיננה עולה כדי אלימות, עלולה להוות עבירת משמעת. בגין התנהגות לא נאותה או ביצוע לקוי של תפקיד, ניתן להגיש תלונה ליחידת תלונות הציבור במשטרה. ר' פירוט אפשרויות אלה בפרקים 17 ו-18 להלן.

<sup>1</sup> כגון חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 [להלן – חסד"פ], סעיף 26; חסד"פ (סמכויות אכיפה – מעצרים) סעיף 10; חסד"פ (סמכויות אכיפה – חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי), סעיף 3(ב); חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, סעיף 5(א).

## 2. הזדהות

### 2.1 חובת השוטרים להזדהות

בהתאם לפקודת המשטרה, שוטר שלבוש מדיום יענוד תג זיהוי גלוי לעין הנושא את שמו ושם משפחתו.<sup>2</sup> לחובה זו אין חריגים, והיא חלה על שוטרים במדים מכל סוג שהוא – גם על מי שעוטה על מדיו שכפ"צ או מעיל וגם על שוטרי יס"מ.<sup>3</sup> שוטר שאינו לובש מדיום חייב להזדהות בפני האדם שכלפיו הוא מפעיל את סמכויותיו.

שוטר במדים מחויב גם בהצגת תעודת המינוי שלו לבקשת האדם שכלפיו הוא מפעיל את סמכויותיו, וכן במסירת פרטי זהותו ומספרו האישי לבקשת כל אדם – כל זאת בין אם הוא לבוש מדיום ובין אם לאו. פטור מחובת ההזדהות (מלבד החובה לענוד תג לשוטר במדים) קיים בנסיבות בהן ההזדהות עלולה לסכל את ביצוע הסמכות, או לפגוע בביטחוננו של השוטר או של אדם אחר.<sup>4</sup> ברגע שחלפו הנסיבות שמנעו את מילוי חובת ההזדהות, חייב השוטר לחזור ולמלא את חובתו להזדהות. אי ענידת תג זיהוי ואי מילוי חובת ההזדהות מהווים עבירת משמעת.<sup>5</sup>

## 3. עיכוב

### 3.1 העיכוב - מהו ומתי הוא מותר?

העיכוב הוא אמצעי להגבלת חירותו של אדם לנוע באופן חופשי בשל חשד שבוצעה עבירה או כדי למנוע ביצוע עבירה, כאשר הגבלת החירות מוגבלת מראש בזמן ובתכלית.<sup>6</sup>

#### א. עיכוב במקום

אם לשוטר יש יסוד סביר לחשוד כי אדם עבר עבירה, או כי הוא עומד לעבור עבירה העלולה לסכן את שלומו או ביטחוננו של האדם, או את שלום הציבור או את ביטחון המדינה, רשאי הוא לעכבו כדי לבדוק את זהותו ומענו או כדי לחקור אותו.<sup>7</sup> בנוסף, שוטר רשאי לעכב אדם שיכול למסור לו מידע לגבי עבירה, כדי לברר את זהותו ומענו וכדי לחקור אותו, וכן לזמנו לתחנת המשטרה למועד אחר.<sup>8</sup>

<sup>2</sup> סעיף 5א לפקודת המשטרה [נוסח חדש], התשל"א-1971.

<sup>3</sup> ראו גם פקודת המטה הארצי של משטרת ישראל בדבר [חובת שוטר להזדהות](#) בפני אדם מן הציבור, פקודה מס' 12.02.01 משנת 1998.

<sup>4</sup> פקודת המשטרה [נוסח חדש], התשל"א-1971, סעיף 5א.

<sup>5</sup> חוק המשטרה (דין משמעתי, בירור קבילות שוטרים והוראות שונות), התשס"ו-2006, סעיף 5 וסעיף 9 לתוספת לחוק.

<sup>6</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 66.

<sup>7</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 67(א).

<sup>8</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 68(א).

כמו כן, ישנם חוקים ספציפיים המעגנים את הסמכות לחפש במקום, בכליו או על גופו של אדם, ואת הסמכות לדרוש מאדם הצגת מסמכים, מטעמים אחרים שמוגדרים באותם חוקים.<sup>9</sup>

### **דוגמאות לסמכות עיכוב עצמאית:**

1. **סמכות דרישת הזדהות והעברה למשמורת – שוהים בלתי חוקים:** המחוקק העניק למשטרת ישראל סמכות עצמאית לדרישת הזדהות ולמעצר שלא על פי חוק המעצרים, במקרים של חשד לשהייה בלתי חוקית של מי שאינם תושבי ישראל ושאין מחזיקים באשרת שהייה כחוק. חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952 מסמך שוטר "לדרוש מאדם שיש יסוד להניח כי שהייתו בישראל מחייבת רשיון ישיבה לפי חוק זה, לזהות את עצמו ולהציג בפניו את המסמכים הנוגעים לשהייתו וכן למסור לו ידיעות הנוגעות לשהייתו".<sup>10</sup>

2. **סמכות דרישת הזדהות, העיכוב והחיפוש מטעמי ביטחון:** המחוקק העניק למשטרת ישראל סמכות נוספת לעיכוב שלא על פי חוק המעצרים, והיא הסמכות לעיכוב ולחיפוש לצורך השמירה על ביטחון הציבור. סמכות זו הוגבלה למקרים מסוימים המוגדרים בחוק. חוק "סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור" מסמך שוטר, חייל מוסמך או מאבטח מוסמך לערוך חיפוש בלא צו של שופט בכניסה לנמלים, בכניסה לתחנות הסעה ולנקודות בדיקה שהוקמו בין שטחי ישראל לשטחי יהודה, שומרון ועזה ובכניסה לרכב ציבורי.<sup>11</sup> במסגרת סמכויות אלה מאפשר החוק לדרוש מאדם למסור את שמו ומענו ולהציג תעודת זהות או תעודה רשמית אחרת המעידה על זהותו שהוא חייב בהחזקתה.<sup>12</sup> אם האדם מסרב, ניתן למנוע את כניסתו למקום או להוציאו מהמקום. החוק אף מסמך חיילים לעכב אדם עד לבואו של שוטר אם יש חשד שהוא נושא נשק שלא כדין או שהוא עומד לבצע עבירה העלולה לסכן את ביטחונו של אדם, את ביטחון הציבור או את ביטחון המדינה, ואילו מאבטחים מוסמכים בחוק לעכב אדם עד לבואו של שוטר רק במצב בו ישנו חשד סביר שהוא נושא נשק שלא כדין.

### **ב. עיכוב לתחנת המשטרה**

שוטר רשאי לדרוש מאדם להילוות אליו לתחנת המשטרה, רק כאשר מתקיימים שני תנאים:

1. יש יסוד סביר לחשוד שהוא עבר עבירה או עומד לעבור עבירה.

2. הזיהוי במקום היה בלתי מספיק או שלא ניתן לחקור אותו במקום.<sup>13</sup>

כמו כן, שוטר רשאי לדרוש מאדם שיכול למסור לו מידע לגבי עבירה להילוות אליו לתחנת המשטרה אם הזיהוי במקום לא היה מספיק, או אם היה חשש כי האדם לא יתייצב לחקירה במועד.<sup>14</sup>

<sup>9</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 69.

<sup>10</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 13(א).

<sup>11</sup> חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, התשס"ה-2005, סעיף 3(א).

<sup>12</sup> חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, התשס"ה-2005, סעיף 4(1).

<sup>13</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 67(ב).

<sup>14</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 68(ב).

### 3.2 הנוהל בעיכוב - חובת זיהוי השוטר והסבר על העיכוב

המעכב אדם יזדהה תחילה בפני החשוד, בציון שמו או כינויו הרשמי והיותו שוטר או עובד ציבור, יודיע לו מיד שהוא מעכבו ויבהיר לו את סיבת העיכוב בהקדם האפשרי במהלך ביצוע העיכוב.<sup>15</sup> חובת ההזדהות לא חלה אם ברור בנסיבות העניין כי זהות השוטר ידועה, אם ההזדהות עלולה לסכל את ביצוע המעצר או אם היא עלולה לפגוע בביטחון השוטר או לגרום להעלמת ראיה. ברגע שחלפו הנסיבות שמנעו את ההזדהות, על השוטר לחזור ולמלא את חובתו להזדהות.<sup>16</sup>

### 3.3 לכמה זמן מותר לעכב?

אין לעכב אדם או כלי רכב מעל לזמן סביר הדרוש, בנסיבות המקרה, לביצוע הפעולה שלשמה הוקנתה סמכות העיכוב.<sup>17</sup> בכל מקרה, לא יעוכב אדם או כלי רכב לפרק זמן העולה על שלוש שעות. בעיכוב הקשור למספר רב של מעורבים, רשאי הקצין הממונה להאריך את משך העיכוב לפרק זמן נוסף שלא יעלה על שלוש שעות נוספות, מנימוקים שיירשמו.<sup>18</sup>

## 4. מעצר

### 4.1 מעצר לפני הגשת כתב אישום

א. הכלל: מעצר בצו

ככלל, מעצרו של אדם לפני הגשת כתב אישום ייעשה בצו שופט.<sup>19</sup> אדם יכול להיעצר אם קיים חשד סביר שעבר עבירה מסוג עוון או פשע, ומתקיימת אחת מעילות המעצר:

1. קיים יסוד סביר לחשש ששחרור החשוד או אי-מעצרו יביא לשיבוש הליכי חקירה או משפט, להתחמקות מחקירה, מהליכי שפיטה או מריצוי עונש מאסר, או יביא להעלמת רכוש, להשפעה על עדים או לפגיעה בראיות בדרך אחרת;
2. קיים יסוד סביר לחשש שהחשוד יסכן את ביטחונו של אדם, את ביטחון הציבור או את ביטחון המדינה;
3. בית המשפט שוכנע, מנימוקים מיוחדים שיירשמו, שיש צורך לנקוט הליכי חקירה שלא ניתן לקיימם אלא כשהחשוד נתון במעצר (לפי עילה זו, לא ניתן לעצור חשוד ליותר מחמישה ימים, ניתן להאריך תקופה זו עד לחמישה עשר ימים).<sup>20</sup>

<sup>15</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, 72(א), 24(א); נוהל הזיהוי מוסדר בפק' מטא"ר 12.02.01.

<sup>16</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיפים 24 ו-72.

<sup>17</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 73(א).

<sup>18</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 73(ב).

<sup>19</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1966, סעיף 4.

<sup>20</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1966, סעיף 13.

תקופת המעצר שתיקבע לא תעלה על 15 ימים, וניתן להאריכה בצווים של שופט לתקופות נוספות, בתנאי שסך כל תקופת המעצר בקשר לאותו האירוע לא תעלה על 30 ימים. לפי בקשה מיוחדת של היועץ המשפטי לממשלה, ניתן להאריך את המעצר ב-15 ימים נוספים בכל פעם עד ל-75 ימים<sup>21</sup>. חשוב שלא הוגש נגדו כתב אישום תוך 75 ימים מיום מעצרו, ישוחרר מהמעצר בערובה או ללא ערובה<sup>22</sup>.

### ב. מעצר ללא צו

שוטר מוסמך לעצור אדם אף ללא צו, אם יש לו **יסוד סביר לחשוד שהאדם עבר עבירה בת מעצר** (כלומר - עוון או פשע), ובהתקיים אחת מהעילות הבאות:<sup>23</sup>

1. אם האדם עבר בפניו, או עבר זה מקרוב את העבירה, והוא סבור בשל כך, שהוא **עלול לסכן** את ביטחונו של אדם, את ביטחון הציבור או את ביטחון המדינה;
2. יש לו יסוד סביר לחשש שהחשוד **לא יופיע להליכי חקירה**; הפסיקה קבעה שהעובדה שהחשוד הוא תושב שטחים מספיקה כדי להקים קושי במעצרו, כלומר מדובר בשיקול לגיטימי אך לא בעילה עצמאית.<sup>24</sup>
3. יש לו יסוד סביר לחשש ששחרור החשוד או אי-מעצרו יביא לידי **שיבוש הליכי משפט** ובכלל זה העלמת רכוש, השפעה על עדים או פגיעה בראיות בדרך אחרת;
4. יש לו יסוד סביר לחשש שהחשוד **יסכן את ביטחונו של אדם**, את ביטחון הציבור או את ביטחון המדינה;
5. האדם **חשוד שעבר אחד מאלה**:

(א) עבירה שדינה מיתה או מאסר עולם;

(ב) עבירת ביטחון כאמור בסעיף 35(ב);

(ג) עבירה לפי פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973, למעט עבירה הנוגעת לשימוש בסם או להחזקת סם לשימוש עצמי;

(ד) עבירה שנעשתה באלימות חמורה או באכזריות או תוך שימוש בנשק חם או קר;

(ה) עבירת אלימות בבן משפחה כמשמעותו בחוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991;

6. האדם משוחרר בערובה, ויש יסוד סביר להניח כי הוא הפר תנאי מתנאי השחרור או כי הוא עומד להימלט מהדין, או שיש יסוד סביר לחשש שהוא נמלט ממשמורת חוקית.<sup>25</sup>

<sup>21</sup> מעבר לתקופה זו רשאי רק שופט של בית המשפט העליון להאריך את המעצר בתקופות נוספות.

<sup>22</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 59. תיאורטית ניתן להאריך מעצר של חשוד מעבר ל-75 יום בהחלטה של בית המשפט העליון, אולם למיטב ידיעתנו לא נעשה שימוש בסמכות זו, הקבועה בסעיף 62 לחוק.

<sup>23</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 23.

<sup>24</sup> בשי"פ 11109/03, כליל שקארנה נ' מדינת ישראל, נח (2) 350, דברי השופטת בייניש, עמ' 357.

<sup>25</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 23.

שוטר אף מוסמך לעצור אדם ללא צו, אם האדם אינו מציית להוראותיו שניתנו על פי סמכויות העיכוב המסורות לו בדין, או אם הוא מפריע לו להשתמש בסמכויות העיכוב. מעצר שכזה ייעשה אך לתכלית שלשמה נעשה העיכוב.<sup>26</sup>

**ככלל – אין לעצור אדם ללא צו אם ניתן להסתפק בעיכוב.**<sup>27</sup>

#### 4.2 הבאה בפני שופט

בעקרון, אם העצור נעצר ללא צו שופט, יש להביאו לדיון בפני שופט תוך 24 שעות מרגע מעצרו.<sup>28</sup> במקרים חריגים בלבד, בהם יש צורך בחקירה דחופה שלא ניתן לעשותה אלא תוך כדי מעצרו של החשוד, הקצין הממונה יכול לעכב את הבאת העציר בפני שופט לתקופה שלא תעלה על 48 שעות.<sup>29</sup>

#### 4.3 מעצר בעבירת ביטחון

בשנת 2006 חוקקה הכנסת הוראת שעה המאפשרת לעכב את הבאתו בפני שופט של חשוד בעבירות ביטחון עד ל-96 שעות בתנאים מסויימים.<sup>30</sup> בעבירות ביטחוניות מסוימות, ניתן להאריך מעצרו של חשוד למשך עשרים יום (לעומת 15 יום ביתר העבירות).<sup>31</sup>

#### 4.4 מעצר לוחמים בלתי חוקיים

בשנת 2002 חוקקה הכנסת חוק מיוחד ובו תנאים שונים למעצר "לוחמים בלתי חוקיים" כהגדרתם בחוק.<sup>32</sup> על פי החוק, רשאי קצין בדרגת סרן ומעלה שהוסמך לכך להורות על כליאתו של לוחם בלתי חוקי לפרק זמן עד 96 שעות.<sup>33</sup> בזמן זה יכול הרמטכ"ל להוציא צו כליאה לתקופה של 14 יום ממועד מעצרו, טרם הבאתו לדיון בבית המשפט. לאחר 14 יום, יש להביא את הכלוא לדיון בבית המשפט המחוזי,<sup>34</sup> ובמידה ומוארכת כליאתו, יש להביאו לדיון אחת לחצי שנה.<sup>35</sup>

בית המשפט קבע כי החוק אינו חל על אזרחי ישראל ותושביה המסכנים את ביטחון המדינה, אלא על תושבי מדינה זרה בלבד. השאלה האם החוק חל על תושבי הגדה נותרה פתוחה.<sup>36</sup>

<sup>26</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 23.

<sup>27</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 23(ג).

<sup>28</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 29.

<sup>29</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 30.

<sup>30</sup> חוק סדר הדין הפלילי (עצור החשוד בעבירת ביטחון) (הוראת שעה) התשס"ו-2006, סעיפים 1 ו-3.

<sup>31</sup> חוק סדר הדין הפלילי (עצור החשוד בעבירת ביטחון) (הוראת שעה) התשס"ו-2006, סעיף 4.

<sup>32</sup> חוק לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002, בסעיף 2 נקבע כי: "לוחם בלתי חוקי הינו אדם שנטל חלק בפעולות איבה נגד מדינת ישראל, בין במישרין ובין בעקיפין, או נמנה עם כוח המבצע פעולות איבה נגד מדינת ישראל שלא מתקיימים לגבי התנאים המקנים מעמד של שבוי מלחמה במשפט הבין-לאומי ההומניטרי, כמפורט בסעיף 4 לאמנת ג'נבה השלישית מיום 12 באוגוסט 1949 ביחס לטיפול בשבויי מלחמה".

<sup>33</sup> חוק לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002, סעיף 3(א).

<sup>34</sup> חוק לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002, סעיף 5(א).

<sup>35</sup> חוק לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002, סעיף 5(ג).

<sup>36</sup> ע"פ 6659/06 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (לא פורסם, 11.06.08).

#### 4.5 מעצר מינהלי

מעצר מינהלי הוא **מעצר "מניעתי"**, המתבצע על ידי הרשויות המינהליות ומאפשר לעצור אדם לתקופות ארוכות ללא כתב אישום ומשפט. בשטחי ישראל מעצר מינהלי מתבצע לפי הוראות חוק סמכויות שעת חירום (התקף כל עוד לא בוטל מצב החירום שהוכרז עליו ב-1948), ומחוץ לשטחי ישראל, מעצר מינהלי מתבצע לפי החקיקה הצבאית.

לפי חוק סמכויות שעת חירום, רשאי שר הביטחון להורות על מעצרו של אדם לתקופה של **עד חצי שנה** אם יש לו יסוד סביר להניח שטעמי ביטחון הציבור או המדינה מחייבים זאת. שר הביטחון יכול להאריך את הצו לתקופות נוספות של עד חצי שנה כל אחת.<sup>37</sup> חובה עם זאת להביא את העצור לפני נשיא בית משפט מחוזי תוך 48 שעות ממעצרו, והוא יכול לאשר את צו המעצר, לבטלו או לקצר את תקופת המעצר. כמו כן, אם אושר הצו, נשיא בית המשפט המחוזי ידון בעניין המעצר שנית לא יאוחר משלושה חודשים מיום האישור. אם העצור לא הובא בפני שופט כנדרש הוא ישוחרר מהמעצר.<sup>38</sup>

לפי החקיקה הצבאית החלה בשטחים, רשאי כל מפקד צבאי להורות על מעצר אדם לתקופה של עד חצי שנה, והצו צריך להיות מאושר על ידי שופט צבאי תוך 8 ימים.

#### 4.6 מעצר לאחר הגשת כתב אישום (מעצר עד תום ההליכים)<sup>39</sup>

**מעצר עד תום ההליכים נתון בידי בית המשפט** בפניו הוגש כתב האישום. בית משפט יעצור נאשם שהוגש נגדו כתב אישום עד למתן פסק הדין בעניינו **רק אם מתקיימים התנאים הבאים**:

1. מובאות בפני בית המשפט ראיות לכאורה נגד החשוד המבססות חשד סביר להרשעה.
2. בית המשפט סבור שמתקיימת אחת מאלה: 1. יסוד סביר לחשש ששחרור הנאשם יביא לשיבוש הליכי משפט. 2. יסוד סביר לחשש כי הנאשם יסכן ביטחון של אדם או את ביטחון הציבור או המדינה. יצוין, כי כאשר אדם מואשם בעבירות חמורות מסוימות, החוק קובע חזקה לפיה הוא מסוכן, אלא אם הוא מוכיח אחרת.
3. בית המשפט ציווה על מתן ערובה אך היא לא ניתנה.
4. לא ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך של שחרור בערובה או תנאי שחרור שפגיעתם בנאשם פחותה.
5. אם לנאשם יש סנגור או שהוא הודיע כי אינו מעוניין בסנגור. כל עוד לא מונה לנאשם סנגור, בית המשפט רשאי לצוות על מעצרו לתקופות שלא יעלו על שבעה ימים בכל פעם, ושסך כל התקופות לא יעלו על 30 יום.

נאשם שנעצר עד תום ההליכים ומשפטו טרם החל תוך 30 יום לאחר המעצר – ישוחרר מהמעצר עם ערובה או בלעדיה.<sup>40</sup>

<sup>37</sup> חוק סמכויות שעת חירום (מעצרים), התשל"ט-1979 סעיף 2.

<sup>38</sup> חוק סמכויות שעת חירום (מעצרים), התשל"ט-1979 סעיף 4.

<sup>39</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 21.

<sup>40</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 60.



נאשם שנעצר עד תום ההליכים ולא ניתנה הכרעת דין תוך תשעה חודשים מיום מעצרו – ישוחרר מהמעצר עם ערובה או בלעדיה. שופט בית המשפט העליון רשאי להורות על המשך מעצרו לתקופה של 90 יום בכל פעם וכן להורות על שחרורו.<sup>41</sup>

#### 4.7 תחליפי מעצר

הכלל הבסיסי בדיני מעצרים הוא, כי אין לעצור אדם אם ניתן להשיג את מטרת המעצר באמצעים פחות פוגעניים. זאת, משום שאדם שנעצר עדיין נהנה מחזקת החפות – אשמתו טרם הוכחה בבית המשפט, והמעצר אינו אמור לשמש עונש. על כן, לפי חוק סדר הדין הפלילי, **הקצין הממונה או בית המשפט יכולים להחליט על שחרורו בערבות של חשוד או נאשם**. השחרור הוא בתנאי שהמשוחרר יתייצב לחקירה, לדיון במשפטו או לנשיאת עונשו בכל מועד שיידרש, ושלא ישבש הליכי חקירה ומשפט.<sup>42</sup>

יחד עם זאת, **הקצין הממונה יכול להתנות שחרורו של חשוד באחד או יותר מהתנאים הבאים :**

1. חובת הודעה על שינוי מען המגורים או העבודה ;
  2. איסור יציאה מהארץ והפקדת דרכון ;
  3. איסור כניסה לאזור או ליישוב לתקופה שלא תעלה על 15 ימים ;
  4. איסור לקיים קשר עם אדם מסוים לתקופה שלא תעלה על 30 ימים ;
  5. חובת מגורים באזור מסוים לתקופה שלא תעלה על 15 ימים ;
  6. איסור יציאה ממקום המגורים לתקופה שלא תעלה על 5 ימים ;
  7. לחשוד בעבירות אלימות – הפקדת כלי הנשק בתחנת המשטרה.
- ניתן לערער על גובה הערובה או על תנאיה תוך 14 ימים מיום החלטת הקצין הממונה, או על תנאי השחרור אם נשתנו הנסיבות. אם החשוד לא מסכים לתנאי הערובה, או שהערובה לא הומצאה במועד, הוא יובא לפני שופט בתוך 24 שעות.

בית משפט רשאי לשחרר בערובה או ללא ערובה חשוד שטרם הוגש נגדו כתב אישום או נאשם שערעורו תלוי והוא נתון במאסר או במעצר. **בית המשפט יכול להתנות את השחרור בתנאים ככל שימצא לנכון, לרבות :**

1. חובת הודעה על שינוי מען ;
  2. איסור יציאה מהארץ והפקדת דרכון רק אם התקיימו שני תנאים :
- א. קיימת אפשרות סבירה שהנאשם לא יתייצב לחקירה, לדיון במשפטו או לנשיאת עונשו ;

<sup>41</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיפים 61-62.

<sup>42</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיפים 41-48.

- ב. לא ניתן להבטיח את התייצבותו בהמצאת ערובה מתאימה או בקביעת תנאי שחרור מתאימים ;
3. איסור כניסה לאזור, ליישוב או למקום בארץ ;
4. איסור לקיים קשר עם אדם מסוים ;
5. חובת מגורים או הימצאות באזור או במקום מסוימים בארץ ;
6. איסור יציאה ממקום המגורים במשך היממה או חלק ממנה ;
7. חובה להתייצב במשטרה במועדים שיקבעו ;
8. ועוד – לפי שיקול דעת בית המשפט.

## 5. תנאי החזקה במעצר

ככלל, החוק קובע כי **העצור יוחזק בתנאים הולמים, שלא יהיה בהם כדי לפגוע בבריאותו או בכבודו**.<sup>43</sup> המעצר נועד לשלול את חירותו של חשוד, אך לא לשלול ממנו את כבודו ואת צלם האנוש שלו, בייחוד לאור העובדה כי הוא מוחזק "חף מפשע" עד אשר תוכח אשמתו, ועל כן תנאי כליאתו לא אמורים להוות עונש.

### 5.1 התנאים בתא המעצר

בתא המעצר יהיה חלון המאפשר אוורור מבחוץ, שירותים וכיור, מקלחת במים חמים מדי יום, תאורה חשמלית (שתאפשר קריאה), שולחן, מושבים ומדפים, ולא יותר מארבע מיטות.<sup>44</sup> במבנים שנבנו או שופצו לאחר 1997 קיימת חובה לדאוג לשטח ממוצע של לא פחות מ-4.5 מטרים רבועים לעצור, ולתשתיות חשמל ותקשורת.<sup>45</sup>

החזקת חפצים אישיים: עצור רשאי להחזיק ברשותו מסמכים שנמסרו לו במהלך מעצרו וקשורים לחקירתו או למשפטו, וכמו כן: עיתונים, כלי כתיבה, ספרים, תשמישי קדושה, מכונת גילוח, מגבת, ציפית, סדינים, שמיכות, נעליים, נעלי בית, גרביים, לבנים, בגדים, פיגימה, טבעת נישואין, שעון יד, אביזרים רפואיים, תיק לאכסון חפצים אישיים, מצרכי היגיינה.<sup>46</sup>

אמצעים לשימוש אישי – יסופקו לעצור: מיטה, מזרון, שמיכות נקיות, סבון, נייר טואלט.<sup>47</sup>

<sup>43</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 9(א).

<sup>44</sup> סעיף 3 לתקנות סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים) (תנאי החזקה במעצר), התשנ"ז-1997.

<sup>45</sup> תשתיות חשמל ותקשורת לא חלות על עצור החשוד בעבירת ביטחון, סעיף 22 לתקנות.

<sup>46</sup> סעיף 5 לתקנות סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים) (תנאי החזקה במעצר), התשנ"ז-1997; ולעצור החשוד בעבירות ביטחון: תשמישי קדושה, מגבת, ציפית, סדינים, שמיכות, נעליים, נעלי בית, גרביים, לבנים, בגדים, פיגימה, אביזרים רפואיים, תיק לאכסון חפצים, מצרכי היגיינה. תקנות סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים) (תנאי החזקה במעצר), סעיף 22(ב).

<sup>47</sup> סעיף 6 לתקנות; לחשוד בעבירות ביטחון יסופק מזרון כפול (במקום מזרון ומיטה).

מזון: שלוש ארוחות ביום לפחות, בשעות סדירות, בכמות ובהרכב הנדרשים לשמירה על בריאות העצור.<sup>48</sup>

## 5.2 זכויות העצור בבית המעצר

א. הליכה יומית: עצור זכאי להליכה באוויר הפתוח במשך **שעה מדי יום** במידה ותנאי מקום המעצר מאפשרים זאת. עצור לא יוחזק למעלה משבעה ימים במקום המעצר שבו לא ניתן לממש את זכותו להליכה יומית.<sup>49</sup>

הממונה על החקירה רשאי לשלול את הזכות להליכה מעצור שטרם הוגש נגדו כתב אישום בשל **חשש לפגיעה בחקירה**, אולם העצור יהיה זכאי להליכה באוויר הפתוח במשך שעה לפחות פעם בחמישה ימים<sup>50</sup> (ההגבלות לפרק זמן שלא יעלה על חודש, ניתן להארכה).

מפקד מקום המעצר רשאי להגביל זכותו של עצור לטיול יומי מטעמים של **שמירה על שלום העצור**. העצור יהיה זכאי להליכה יומית במשך שעה לפחות פעם בחמישה ימים.

ב. שימוש בטלפון: עצור שטרם הוגש נגדו כתב אישום לא יהיה זכאי לעשות שימוש בטלפון אלא אם הממונה על החקירה אישר כי אין בכך לפגוע בחקירה.<sup>51</sup> עצור שהוגש נגדו כתב אישום זכאי לעשות שימוש בטלפון במקום המעצר פעם ביום לפרק זמן סביר. השימוש בטלפון יהיה על חשבון העצור.

ג. פגישה עם עורך דין: מפקד מקום המעצר יאפשר פגישה ראשונה של עצור עם עורך דינו לבקשת אחד מהם.<sup>52</sup> הפגישה תיעשה ביחידות, בחדר נפרד ובתנאים המבטיחים את סודיות הפגישה, אולם באופן המאפשר פיקוח על התנהגות העצור. ר' פרטים נוספים בנושא זה בפרק "הזכות לייצוג משפטי".

### ד. קבלת ביקורים:<sup>53</sup>

1. עצור שטרם הוגש נגדו כתב אישום לא יהיה זכאי לקבל מבקרים, אלא אם הממונה על החקירה אישר כי לא יהיה בכך כדי לפגוע בחקירה.

2. עצור שהוגש נגדו כתב אישום זכאי לקבל מבקרים אחת לשבוע לפרק זמן של 30 דקות.

3. המפקח הכללי של המשטרה או נציב בתי הסוהר רשאים להורות על מניעת ביקורים לתקופה שלא תעלה על חודש ימים, אם יש להם יסוד סביר לחשוד כי העצור עלול לנצל ביקורים לפעילות שמטרתה פגיעה בביטחון המדינה או בביטחון הציבור.

### ה. שליחת מכתבים:<sup>54</sup>

<sup>48</sup> סעיף 8 לתקנות.

<sup>49</sup> סעיף 9 לתקנות; התקנה לא חלה על עצור החשוד בעבירות ביטחון.

<sup>50</sup> סעיף 9(ד) לתקנות.

<sup>51</sup> סעיף 10 לתקנות; התקנה לא חלה על עצור החשוד בעבירות ביטחון.

<sup>52</sup> סעיף 11 לתקנות.

<sup>53</sup> סעיף 12 לתקנות.

<sup>54</sup> סעיף 13 לתקנות.

1. עצור שטרם הוגש נגדו כתב אישום יהיה זכאי לשלוח מכתבים רק אם הממונה על החקירה אישר כי לא יהיה בכך לפגוע בחקירה.
  2. עצור שהוגש נגדו כתב אישום יהיה זכאי לשלוח מכתבים ולקבל לשם כך נייר כתיבה בכמות סבירה. דמי המשלוח על חשבונו.
- ו. קיום מצוות דת: לעצור תינתן האפשרות לקיים את מצוות דתו, אם המגבלות הנובעות מהיותו במעצר או בחקירה מאפשרות זאת.<sup>55</sup>
1. במקום שבו ניתן לקיים תפילה בציבור על פי תנאי המקום, רשאי מפקד מקום המעצר להגביל או למנוע את השתתפות העצור בתפילה בציבור אם יש לו יסוד סביר להניח שהדבר מהווה סכנה לביטחון או לסדר הטוב במקום המעצר או מטעמים של שמירה על שלום העצור.
  2. עצור שטרם הוגש נגדו כתב אישום לא יהיה זכאי להשתתף בתפילה אם התנגד לכך הממונה על החקירה מטעמים של פגיעה בחקירה.
- ז. טיפול רפואי: כל עצור המבקש טיפול רפואי זכאי להיבדק בידי חובש או רופא. כל עצור זכאי לטיפול הרפואי הנחוץ לו לשמירה על בריאותו על פי קביעת רופא מקום המעצר. אסירים ועצורים אף רשאים לקבל חוות דעת רפואית נוספת ולהזמין רופא פרטי.<sup>56</sup>
- ח. עבודת עצורים: עצור שהוגש נגדו כתב אישום, רשאי מפקד מקום המעצר להעסיקו בהסכמתו.<sup>57</sup>
- ט. פרסום זכויות וחובות: בכל מקום מעצר יותקן שלט ובו פירוט עיקרי זכויות העצורים וחובותיהם, וסמכויות מפקד מקום המעצר.<sup>58</sup>

## 6. מעצר וחקירת קטינים

### 6.1 מעצר קטינים

קטין: מי שטרם מלאו לו 18 שנים, לרבות בגיר שביום הגשת כתב האישום נגדו טרם מלאו לו 18 שנים.<sup>59</sup>

קטין בר-עונשין: קטין מעל גיל 12.

<sup>55</sup> סעיף 14 לתקנות.

<sup>56</sup> סעיף 16 לתקנות.

<sup>57</sup> סעיף 15 לתקנות; התקנה לא חלה על עצור החשוד בעבירות ביטחון.

<sup>58</sup> סעיף 20 לתקנות.

<sup>59</sup> חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, סעיף 1.

א. כללי מעצר קטין

1. **ילד מתחת לגיל 12**: אין לעצור קטין שאינו בר-עונשין (טרם מלאו לו 12 שנה) החשוד בביצוע עבירה כלשהי, ויש לנהוג בו כעד.
2. **ביצוע המעצר**: מעצר קטין בר-עונשין יבוצע כאמצעי אחרון בלבד, רק אם לא ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך שפוגעת פחות בחירותו, והמעצר יהיה לפרק הזמן הקצר ביותר הנדרש. בהחלטה על מעצר קטין או על כבילתו יש להביא בחשבון את גילו ואת ההשפעה על שלומו הגופני והנפשי ועל התפתחותו.<sup>60</sup> מעצר יזום של קטין יבוצע על ידי חוקר נוער.<sup>61</sup>
3. **מקום המעצר**: לא ייעצר קטין בבית ספר, גן ילדים או קייטנה, אלא אם לא ניתן לדחות את המעצר. במקרה כזה, יש לתאם את אופן ביצועו עם מנהל המקום ולהתייעץ עם עובדי החינוך המכירים את הקטין. לקטין תוסבר בלשון המובנת לו את מטרת הוצאתו ממקום שהותו ואת הצורך בכך.<sup>62</sup>
4. **כבילת קטין**: אין לכבול קטין עצור במקום ציבורי אלא אם לא ניתן להשיג את מטרת הכבילה בדרך פוגענית פחות. הכבילה תהייה לפרק הזמן הקצר ביותר הדרוש.<sup>63</sup>
5. **הודעה לקרובים**: מיד עם מעצרו של קטין יש להודיע על המעצר להוריו, ואם לא ניתן לאתרו, תימסר הודעה לאדם אחר הקרוב לקטין.<sup>64</sup>

ב. מעצר ללא צו שופט

1. קטינים בני 12 עד 14 ניתן להחזיק במעצר ללא צו מעצר, לפרק זמן שאינו עולה על 12 שעות. אם אי אפשר להביא את הקטין לפני שופט תוך התקופה האמורה, רשאי קצין משטרה הממונה על תחנת המשטרה להאריך את מעצרו לתקופה נוספת שלא תעלה על 12 שעות.<sup>65</sup>
2. קטין מעל גיל 14 ניתן להחזיק במעצר ללא צו מעצר, לפרק זמן שאינו עולה על 24 שעות. אם אי אפשר להביאו לפני שופט תוך התקופה האמורה, רשאי קצין משטרה הממונה על תחנת המשטרה להאריך את מעצרו לתקופה נוספת שלא תעלה על 24 שעות.<sup>66</sup>

ג. מעצר קטין בצו שופט

1. תקופת המעצר של קטין לפני הגשת כתב אישום לא תעלה על עשרה ימים, וניתן להאריכה בעשרה ימים נוספים לכל היותר.<sup>67</sup>

<sup>60</sup> חוק הנוער (שפיטה), ענישה ודרכי טיפול, התשל"א-1971, סעיף 10א.  
<sup>61</sup> חוק הנוער (שפיטה), ענישה ודרכי טיפול, התשל"א-1971, סעיף 9ב(ב).  
<sup>62</sup> חוק הנוער (שפיטה), ענישה ודרכי טיפול, התשל"א-1971, סעיף 9ב(ג).  
<sup>63</sup> חוק הנוער (שפיטה), ענישה ודרכי טיפול, התשל"א-1971, סעיף 10ב(ב).  
<sup>64</sup> חוק הנוער (שפיטה), ענישה ודרכי טיפול, התשל"א-1971, סעיף 9.  
<sup>65</sup> חוק הנוער (שפיטה), ענישה ודרכי טיפול, התשל"א-1971, סעיף 10ג(2).  
<sup>66</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה-מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 30.

2. אם לא הוגש כתב אישום תוך 40 ימים ישוחרר הקטין מהמעצר.<sup>68</sup>
3. קטין מתחת לגיל 14 לא ניתן לעצור עד תום ההליכים.<sup>69</sup>
4. קטין שהוגש נגדו כתב אישום, אך לא התקבלה הכרעת הדין תוך שישה חודשים – ישוחרר.<sup>70</sup>
5. במקרה של שחרור בערובה, תנאי השחרור ייקבעו בהתאם לצרכיו המיוחדים כקטין.<sup>71</sup>

#### ד. תנאי מעצר קטין

1. קטין יוחזק במאסר בבית מעצר נפרד לקטינים או באגף נפרד לקטינים, בתנאים ההולמים את גילו ואת צרכיו ותוך השגחה מיוחדת על שלומו הגופני והנפשי, ובכלל זה יינתנו לו שירותי חינוך ופנאי.<sup>72</sup>
2. קטין עצור שטרם הוגש נגדו כתב אישום זכאי לקבל מבקרים מבני משפחתו, מכתבים וקשר טלפוני, אלא אם הקצין הממונה סבר שיש בכך לפגוע בחקירה מסיבות שירשמו.<sup>73</sup>
3. החלטה על החזקת קטין במעצר עם קטינים אחרים תתחשב בשלומו, בהפרש הגילים, בסוגי העבירות, בעברם הפלילי ובחשש ממעשי אלימות ביניהם.<sup>74</sup>

### 6.2 חקירת קטין

#### א. כללים לחקירת קטינים

1. **הודעה להורים:** קטין יוזמן לחקירה וייחקר בידיעת הורהו, אלא אם לא ניתן לאתר את ההורה או קרוב אחר במאמץ סביר. ההודעה תימסר בלא דיחוי עם היווצרות האפשרות לאתרו.<sup>75</sup> אי מסירת ההודעה תתועד בכתב. יחד עם זאת, לא תימסר הודעה להורה אם הקטין הביע התנגדות למסירתה מנימוק סביר.<sup>76</sup> כמו כן, קצין מוסמך רשאי להורות בהחלטה מנומקת בכתב על חקירת קטין חשוד בלא הודעה להורה או לקרוב אחר, במידה וההודעה עלולה לפגוע בשלומו של הקטין או של אדם אחר, או שההודעה עלולה להביא לשיבוש הליכי חקירה, או שההודעה עלולה לפגוע בביטחון המדינה (לגבי קטין החשוד

<sup>67</sup> חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, סעיף 10(ט).

<sup>68</sup> חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, סעיף 10(יא).

<sup>69</sup> חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, סעיף 10(י).

<sup>70</sup> חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, סעיף 10(יב).

<sup>71</sup> חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, סעיף 13ג.

<sup>72</sup> חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, סעיפים 13(א) ו-13(ב).

<sup>73</sup> חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, סעיף 13(ב).

<sup>74</sup> חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, סעיף 13(ג).

<sup>75</sup> חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, סעיף 19(א).

<sup>76</sup> חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, סעיף 9(ג).

בעבירת ביטחון).<sup>77</sup> השעיית ההודעה להורה מוגבלת לשמונה שעות מהגעת הקטין לתחנת המשטרה או לשש שעות אם לא הודיעו אף לקרוב אחר.<sup>78</sup>

2. **נוכחות מבוגר בחקירה:** קטין חשוד זכאי שהורהו או קרוב אחר יהיה נוכח בחקירתו, אלא אם הקטין הביע התנגדות לכך מנימוק סביר. אם הקטין עצור, רשאי קצין מוסמך שלא לאפשר נוכחות הורה בנסיבות מסוימות.<sup>79</sup>
3. **היוועצות עם עורך דין:** חובה ליידע קטין בטרם ייחקר על זכותו להיוועץ בעורך דין, ועל זכאותו שימונה לו עורך דין מטעם המדינה לפי חוק הסניגוריה הציבורית.<sup>80</sup>
4. **שעת החקירה:** קטין חשוד לא ייחקר בתחנת המשטרה בשעות הלילה, אלא באישור בכתב של קצין מוסמך בנסיבות מסוימות.<sup>81</sup>

### ב. עובדי נוער<sup>82</sup>

1. בכל תחנת משטרה או מרחב עירוני ימונו עובדי נוער.
2. בעת הטיפול בקטין, יפעל איש המשטרה באופן שימנע את חשיפתו של הקטין לציבור ופגיעה מיותרת בו, וימנע ככל שניתן ממעצרו ומחקירתו במקומות פומביים.
3. עובדי הנוער לא ילבשו מדים (למעט פעולות הסברה, הופעות בבית משפט וייצוג המשטרה בפני גורמי חוץ).
4. עובדי הנוער יבצעו עבודתם בחדרים נפרדים.

### ג. בדיקת קטינים בפוליגרף<sup>83</sup>

1. אין לבדוק בפוליגרף קטין מתחת לגיל 14.
2. קטינים בני 14-16 ייבדקו בפוליגרף בתנאי ש:
  - א. העבירה הנחקרת היא פשע חמור או בעלת עניין ציבורי רב.
  - ב. הצורך בבדיקה נתמך בחוות דעת של קצין נוער מרחבי או של ראש מחלק נוער.
  - ג. הקטין ואחד מהוריו נתנו הסכמתם בכתב.

<sup>77</sup> חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, סעיף 19(א).

<sup>78</sup> חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, סעיף 19(ג).

<sup>79</sup> חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, סעיף 9.

<sup>80</sup> חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, סעיף 9ט.

<sup>81</sup> חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, סעיף 9י.

<sup>82</sup> פקודות המטא"ר 14.01.05 עבודת המשטרה עם קטינים, סעיף 2.

<sup>83</sup> פקודות המטא"ר 14.01.05 עבודת המשטרה עם קטינים, סעיף 3ה.

## 7. חיפוש גופני

### 7.1 העקרונות המנחים לחיפוש גופני בחשד לעבירה

חיפוש גופני אינו מותנה במעצר. חיפוש בגוף החשוד יעשה בדרך ובמקום שיבטיחו **שמירה מרבית על כבוד האדם**, על פרטיותו ועל בריאותו, ובמידה המועטה האפשרית של פגיעה, אי נוחות וכאב.<sup>84</sup> אין לערוך בפרהסיה חיפוש חיצוני, שמחייב חשיפת חלקי גוף שבדרך כלל מוסתרים, אלא כדי למנוע סכנה קרובה לוודאי לשלום הציבור.<sup>85</sup> החיפוש בגופו של חשוד **יערך בידי בן מינו של החשוד**,<sup>86</sup> אלא אם בנסיבות העניין לא ניתן לעשות כן ויש בדחיית החיפוש סיכון בלתי סביר לשלום הציבור.<sup>87</sup>

### 7.2 חיפוש על הגוף ובמיטלטלין

**שוטר העוצר אדם רשאי לערוך חיפוש על גופו, בבגדיו או בכליו**, שאינו חיפוש חיצוני (בעירום – ראו להלן) או פנימי.<sup>88</sup> דברים שנתפסו בחיפוש זה יוחזקו במשמורת, תיערך רשימה וינתן העתק ממנה לחשוד.<sup>89</sup>

**בחשד לעבירה לפי פקודת הסמים, רשאי שוטר לבצע חיפוש על גופו של אדם** (על פני הגוף, בבגדיו או בכליו) **אף אם לא עצר אותו**, אם יש לו יסוד סביר להניח שהאדם נושא עמו סם מסוכן.<sup>90</sup>

### 7.3 חיפוש חיצוני בחשוד

חיפוש חיצוני הוא בחינה חזותית של גופו העירום של אדם (לרבות צילומו), נטילת טביעה של כל חלק מהגוף, לקיחת דגימות דם, שתן, אוויר, רוק, או תאי לחי, לקיחת חומר שמתחת לציפורניים או מהנחיריים, לקיחת שיער וגזיזת ציפורניים.<sup>91</sup>

אם לשוטר **יסוד סביר להניח לחשוד שבגופו של חשוד נמצאת ראייה** להוכחת ביצועה של עבירה או להוכחת קשר שבין החשוד לבין ביצוע העבירה, רשאי הוא לערוך בו חיפוש חיצוני אם החשוד נתן הסכמתו לכך.<sup>92</sup> במידה ולא נתן החשוד הסכמתו לחיפוש החיצוני, **רשאי שוטר לערוך חיפוש חיצוני תוך שימוש בכוח סביר, לאחר שניתן אישור בכתב של קצין משטרה**<sup>93</sup> (דרגת רב פקד

<sup>84</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי), התשנ"ז-1996, סעיף 2(ד).

<sup>85</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי), התשנ"ז-1996, סעיף 3(ה).

<sup>86</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי), התשנ"ז-1996, סעיף 2(ה).

<sup>87</sup> כמו כן: החיפוש נערך בידי בעל מקצוע רפואי, אלא אם כן ביקש החשוד שהחיפוש יערך בידי בן מינו או כשהחיפוש הוא נטילת טביעת אצבעות. דרכי ביצוע החיפוש מוסדרות בפקודת המטה הארצי 14.05.03.

<sup>88</sup> פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969, סעיף 22(א).

<sup>89</sup> פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969, סעיף 22(ג).

<sup>90</sup> פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973, סעיף 28(ב).

<sup>91</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי), התשנ"ז-1996, הגדרות.

<sup>92</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי), התשנ"ז-1996, סעיף 3(א).

<sup>93</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי), התשנ"ז-1996, סעיף 3(ב).



ומעלה, ובהיעדרו – פקד הממונה על יחידת חקירות).<sup>94</sup> בטרם ייתן קצין המשטרה את אישורו, **ייתן הזדמנות לחשוד להשמיע את טעמי סירובו**, ויסביר לו שניתן להשתמש בכוח סביר לעריכת החיפוש ואת המשמעות המשפטית של סירובו לחיפוש.<sup>95</sup>

#### 7.4 חיפוש פנימי בחשוד

חיפוש פנימי הוא בדיקת דם, בדיקת הדמיה באמצעות מכשיר רנטגן, על-קול או סורק מסוג כלשהו, או בדיקה גניקולוגית.

אם לקצין משטרה יש יסוד סביר לחשוד שבגופו של החשוד נמצאת ראיה להוכחת ביצועה של עבירה מסוג פשע או להוכחת קשר שבין החשוד לביצוע העבירה, רשאי הוא להורות על עריכת חיפוש פנימי, רק אם החשוד נתן את הסכמתו לכך, ורק באישורו של רופא לכך שאין מניעה בריאותית לעריכת החיפוש. במקרה דומה בעבירה מסוג עוון ניתן לבצע בדיקת דם בלבד.<sup>96</sup>

במידה והחשוד לא נתן את הסכמתו לחיפוש הפנימי, לא ייערך בגופו חיפוש פנימי אלא בהיתר מיוחד מטעם בית משפט.<sup>97</sup> תוקפו של היתר זה לא יעלה על שלושה ימים.<sup>98</sup> בכל מקרה לא ניתן לבצע חיפוש פנימי שהוא בדיקה גניקולוגית, אלא באישור בית המשפט.<sup>99</sup>

חיפוש פנימי לא ייעשה על ידי שוטר אלא על ידי אנשי מקצוע מוסמכים בלבד, בהתאם לסוג הבדיקה,<sup>100</sup> בעת ביצוע החיפוש הפנימי לא יהיו נוכחים אנשים נוספים, אלא אם הטכנאי או הרופא קבעו שהם נחוצים לצורך ביצוע החיפוש.<sup>101</sup>

#### 7.5 חיפוש בכניסה למקומות ציבוריים

שוטר, חייל מוסמך או מאבטח מוסמך רשאים לערוך חיפוש שאינו חיפוש חיצוני או פנימי על פני גופו של אדם, בבגדיו ובכליו בלא צו של שופט במקרים הבאים:<sup>102</sup>

1. לשם שמירה על ביטחון הציבור מפני פעילות חבלנית עוינת ומפני אלימות. ניתן לערוך חיפוש על גופו של אדם בעת כניסה לנמל, לבנין או למקום מגודר, בתחנת הסעה לרכב ציבורי, בתחנת הסעה לחיילים, במקום לצורך הסעת חיילים, בנקודת בדיקה ובסביבתם הקרובה של המקומות הללו.<sup>103</sup>

<sup>94</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי), התשנ"ז-1996, סעיף 3(ג).

<sup>95</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי), התשנ"ז-1996, סעיף 3(ד).

<sup>96</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי), התשנ"ז-1996, סעיפים 4(א) ו-4(ב).

<sup>97</sup> בית המשפט יכול לתת היתר לעריכת החיפוש הפנימי אם הוגשה בקשה מטעם קצין המשטרה, ואם שוכנע כי התקיימו התנאים הקבועים בחוק לעריכת החיפוש, וכי הצורך בהשגת הראיה גובר על הפגיעה בחשוד וכי אין דרך סבירה אחרת שפגיעתה פחותה להשגתה. חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי), התשנ"ז-1996, סעיף 8.

<sup>98</sup> בית המשפט רשאי להאריכו לתקופות נוספות שלא יעלו על שלושה ימים.

<sup>99</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי), התשנ"ז-1996, סעיף 4(ו).

<sup>100</sup> חובש, טכנאי, גניקולוג או רופא מוסמך.

<sup>101</sup> פקודות המטה הארצי סעיף 3(ד), הודעת המטא"ר 1/02.

<sup>102</sup> חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, התשס"ה-2005, סעיף 3(ד).

<sup>103</sup> חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, התשס"ה-2005, סעיף 3(א).

2. כשישנו חשד סביר שאדם נושא עמו שלא כדין נשק או עומד לעשות שימוש שלא כדין בנשק, או שנשק המוחזק שלא כדין נמצא בכלי התחבורה.<sup>104</sup>

כאשר אדם מסרב לחיפוש כאמור וישנו חשד סביר שהוא נושא עמו נשק שלא כדין, רשאי מי שמוסמך לערוך חיפוש, לערוך את החיפוש על אף הסירוב ואף להשתמש בכוח סביר לשם כך.<sup>105</sup> (כלומר, בניגוד לחיפוש חיצוני המפורט לעיל, במקרה זה ניתן להשתמש בכוח לביצוע החיפוש אף ללא אישור קצין וללא מתן הזדמנות להסביר טעמי הסירוב).

## 8. חיפוש בכלי רכב

### 8.1 העקרונות המנחים לחיפוש בכלי רכב בחשד לעבירה

כאשר יש לשוטרי יסוד סביר לחשד שבוצעה עבירה בת מעצר (ראו פירוט בפרק 4 לעיל) והוא סבור כי יש צורך לבצע חיפוש בכלי רכב כדי לאתר את מבצע העבירה או את קורבנה או כדי לאתר ראיה הקשורה בעבירה, רשאי הוא להורות לעכב את כלי הרכב ולערוך בו חיפוש.<sup>106</sup>

כמו כן, רשאי השוטר לעכב כלי רכב לשם חיפוש אם:<sup>107</sup>

1. קיים חשש שעומדת להתבצע עבירת ביטחון;<sup>108</sup>

2. קיימת הסתברות גבוהה שעומדת להתבצע עבירה בת מעצר.

שוטר המעכב כלי רכב לשם חיפוש יזדהה על פי הוראת פקודת המשטרה<sup>109</sup> (לעיל, כלומר, השוטר אינו צריך להזדהות אם הוא עונד תג אך עליו להבהיר את סיבת העיכוב).

חוק נוסף המסמיך שוטרים לערוך חיפוש בכלי רכב הוא פקודת הסמים, המאפשרת עריכת חיפוש בכלי רכב ללא צו חיפוש אם החיפוש דרוש לצורך קיום הוראות הפקודה, האוסרות על גידול, ייצור, החזקה או שימוש בסמים מסוכנים ללא רישיון.<sup>110</sup>

### 8.2 חיפוש בכלי רכב בכניסה למקומות ציבוריים

שוטר, חייל מוסמך או מאבטח מוסמך רשאי לערוך חיפוש במקרים הבאים:

1. לשם שמירה על ביטחון הציבור מפני פעילות חבלנית עוינת ומפני אלימות.<sup>111</sup> ניתן לערוך חיפוש בכלי תחבורה, במטען ובטובין אחרים בעת כניסה לנמל, לבניין או למקום מגודר,

<sup>104</sup> חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, התשס"ה-2005, סעיף 3(ב).

<sup>105</sup> חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, התשס"ה-2005, סעיף 5(ב).

<sup>106</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 71(א).

<sup>107</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 71(ב).

<sup>108</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 35(ב).

<sup>109</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 72(ב).

<sup>110</sup> פקודת הסמים המסוכנים (נוסח חדש) התשל"ג-1973, סעיף 28.

בתחנת הסעה לרכב ציבורי, בתחנת הסעה לחיילים, במקום לצורך הסעת חיילים, בנקודת בדיקה ובסביבתם הקרובה של המקומות הללו.<sup>112</sup>

2. **כשישנו חשד סביר שאדם נושא עמו שלא כדיון נשק או עומד לעשות שימוש שלא כדיון בנשק, או שנשק המוחזק שלא כדיון נמצא בכלי התחבורה.**<sup>113</sup>

### 8.3 חיפוש שב"כ

אנשי שב"כ רשאים לבצע חיפוש בתחנת גבול של ישראל (כולל מעברים בין ישראל לשטחים) על גופו של אדם, בכליו, במטענו, בכלי הרכב או בטובין אחרים שבידיו לצורך מילוי תפקידי השב"כ.<sup>114</sup> חיפוש זה יעשה בנוכחותו של האדם, אלא אם הוא לא נמצא וקיים יסוד סביר להניח כי בכלים נמצא בחפץ שתפיסתו חיונית למילוי תפקידי השב"כ.<sup>115</sup> השב"כ רשאי לתפוס חפצים שנמצאו בחיפוש, לבדוק ולהעתיק אותם ולהחזיק בהם למשך הזמן הדרוש למטרת התפיסה.<sup>116</sup>

### 8.4 שימוש בכלבים במהלך החיפוש

בידוק באמצעות כלבים מתבצע באופן קבוע במעברים בין ישראל לעזה ובמעבר ריחן בין ישראל לגדה, בו מועברות סחורות. במקרה של התרעה קונקרטי, מופעלים כלבים בכל המעברים.

על פי נוהל השימוש בכלבים של המשטרה, **הכלב מובל מסביב לכלי הרכב בלבד, כשזה ריק מנוסעיו, ולא מובל לתוכו, אלא אם כן הכלב מריח משהו חזק ומושך לתוך הרכב.** כאשר יש חשד קונקרטי למחבל מתאבד, הכלב מובל ליד הנוסעים העומדים מחוץ לרכב.<sup>117</sup>

### 8.5 פירוק כלי הרכב במהלך החיפוש

על פי נוהל פירוק חלקים מכלי הרכב על ידי המשטרה, **הסמכות בעניין זה נתונה למכונאי מקצועי שהוכשר לכך בלבד, ורק במקרים בהם יש מידע קונקרטי לחשד לביצוע עבירה ביטחונית.** במעברים בין ישראל לגדה מוצבים מכונאים מקצועיים כאלה, והם מוזעקים במקרה של חשד קונקרטי.<sup>118</sup>

כל מי שמתבצע ברכבו פירוק שגרם נזק ולא נמצא בו דבר, אמור לקבל במקום טופס המסביר לו את האפשרות לפנות לקבלת פיצוי, שמתבצע לפי חוק מס רכוש וקרן פיצויים והכללים הקבועים בחוק. לדוגמת הטופס ראו [באתר האגודה](#) לזכויות האזרח.

<sup>111</sup> חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, התשס"ה-2005, סעיף 1.

<sup>112</sup> חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, התשס"ה-2005, סעיף 3(א).

<sup>113</sup> חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, התשס"ה-2005, סעיף 3(ב).

<sup>114</sup> חוק שירות הביטחון הכללי, התשס"ב-2002, סעיף 9(א).

<sup>115</sup> חוק שירות הביטחון הכללי, התשס"ב-2002, סעיף 9(ב).

<sup>116</sup> חוק שירות הביטחון הכללי, התשס"ב-2002, סעיף 9(ג).

<sup>117</sup> הנוהל בנושא זה נמסר חלקית לאגודה לזכויות האזרח במסגרת הדיון בעת"מ 8713/08 (ירושלים) [האגודה לזכויות האזרח נ' משטרת ישראל](#). לפרטים: <http://www.acri.org.il/story.aspx?id=2090>.

<sup>118</sup> הנוהל בנושא זה נמסר חלקית לאגודה לזכויות האזרח במסגרת הדיון בעת"מ 8713/08 (ירושלים) [האגודה לזכויות האזרח נ' משטרת ישראל](#). לפרטים: <http://www.acri.org.il/story.aspx?id=2090>.

## 9. חיפוש בבתים

באופן עקרוני, הסמכות לערוך חיפוש בביתו של אדם אמורה להיות מותנית בקבלת צו מבית המשפט. רק במקרים חריגים יש למשטרה סמכות לערוך חיפוש דחוף ללא צו כזה.

### 9.1 חיפוש בצו

**שופט רשאי לתת צו לערוך חיפוש (צו חיפוש) בכל בית או מקום במקרים הבאים:**<sup>119</sup>

1. החיפוש בו נחוץ כדי להבטיח הצגת חפץ לצורך חקירה, משפט או הליך אחר.
  2. יש יסוד להניח שהמקום משמש להחסנתו של חפץ גנוב או שנימצא בו חפץ שנעברה בו או לגביו עבירה, או שמתכננים להשתמש בו למטרה לא חוקית.
  3. יש יסוד להניח שנעברה עבירה או שמתכננים לעבור עבירה נגד אדם הנמצא בו.
- צו החיפוש יהווה אסמכתא לכל שוטר:

1. לערוך חיפוש בבית או במקום לפי האמור בצו.<sup>120</sup>
  2. לעצור כל אדם הנמצא בבית או במקום לפי צו החיפוש ונחזה כמי שהייתה לו יד בעבירה.<sup>121</sup>
- המבצע צו מעצר רשאי, כשהצו בידו, להיכנס לכל מקום שיש לו יסוד סביר להניח שהעצור נמצא בו.<sup>122</sup> לאחר הצגת הצו, על אדם הגר בבית או במקום להרשות למבצע הצו כניסה חופשית אליו. אם הוא סירב, רשאי מבצע הצו לבצע את הכניסה בכוח.<sup>123</sup>

### 9.2 חיפוש ללא צו

**שוטר רשאי להיכנס ולחפש בכל בית או מקום בלא צו חיפוש במקרים הבאים:**<sup>124</sup>

1. יש לשוטר יסוד סביר להניח שמבצעים שם פשע, או שפשע בוצע שם זה מקרוב.
2. השוטר רודף אחרי אדם המתחמק ממעצר או נמלט ממשמורת חוקית.

חיפוש, בין על פי צו ובין שלא על פי צו, ייערך בפני שני עדים שאינם שוטרים, זולת אם:<sup>125</sup>

1. לא ניתן בנסיבות העניין ובגלל דחיפותו;
2. השופט הרשה לערכו שלא בפני עדים;

<sup>119</sup> פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח משולב], התשכ"ט-1969, סעיף 23(1)-(3).

<sup>120</sup> פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח משולב], התשכ"ט-1969, סעיף 24(א)(1).

<sup>121</sup> פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח משולב], התשכ"ט-1969, סעיף 24(א)(2).

<sup>122</sup> חוק סדר דין פלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, סעיף 26.

<sup>123</sup> פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח משולב], התשכ"ט-1969, סעיף 45.

<sup>124</sup> פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח משולב], התשכ"ט-1969, סעיף (1), (4).

<sup>125</sup> פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח משולב], התשכ"ט-1969, סעיף 26(א)(1)-(3).

3. בעל הבית או המקום או אחד מבני ביתו שנוכחים שם ביקש לערוך שלא בפני עדים.

לבעל הבית או המקום שמחפשים בו או לאדם מטעמו יינתן להיות נוכח בחיפוש.<sup>126</sup>

### 9.3 חיפוש שב"כ

השב"כ רשאי לבצע חיפוש סמוי בכלי רכב ובחצרים ולאסוף מידע שלא בנוכחות הבעלים או בידיעתם, בתנאי שהשתכנע כי מצוי שם מידע חיוני למילוי תפקידי השב"כ, ולא ניתן, באופן סביר, להשיג את מטרת החיפוש בדרך אחרת.<sup>127</sup> חיפוש סמוי מותנה בקבלת היתר בכתב מראש הממשלה, אלא אם ראש השב"כ התיר בכתב את החיפוש הסמוי אם שוכנע שהוא חיוני ולא סובל דיחוי.<sup>128</sup>

## 10. הזכות לייצוג משפטי

### 10.1 הזכות להתייעץ עם עורך דין

כל עצור זכאי להיפגש עם עורך דין ולהיוועץ בו מיד לאחר מעצרו. יחד עם זאת, המשטרה רשאית לעכב את הפגישה עם עורך הדין במקרים מיוחדים: בכמה שעות – אם העצור נמצא בעיצומם של הליכי חקירה והפגישה עלולה לחבל בחקירה; עד ל-24 שעות – אם פגישת העצור עם עורך הדין עלולה לסכל או לשבש מעצרו של חשודים נוספים באותו עניין או למנוע גילוי ראיות; עד ל-48 שעות – אם הדבר דרוש לשם שמירה על חיי אדם או לצורך סיכול פשע, או שהדבר כרוך בעבירת ביטחון.<sup>129</sup> בחשד בעבירת ביטחון ניתן אף לדחות את פגישת העצור עם עורך דין עד ל-10 ימים מטעמים שיירשמו. נשיא בית המשפט המחוזי יכול להורות על הארכת תקופה זו עד ל-21 יום.<sup>130</sup>

במעצר לפי חוק לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002, הכלוא רשאי להיפגש עם עורך דין במועד המוקדם האפשרי שבו ניתן לקיים את הפגישה בלי לפגוע בצרכי ביטחון המדינה, אך לא יאוחר מתום שבעה ימים מיום הכליאה. ממונה יכול, בהנמקה בכתב, לדחות את הפגישה עם עורך הדין עד לעשרה ימים מיום המעצר, מטעמים של פגיעה בביטחון המדינה. באישור שופט ניתן לדחות את הפגישה עם עורך הדין מטעם זה עד לתקופה של 21 יום.<sup>131</sup>

<sup>126</sup> פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח משולב], התשכ"ט-1969, סעיף 28.

<sup>127</sup> חוק שירות הביטחון הכללי, התשס"ב-2002, סעיף 10(א).

<sup>128</sup> חוק שירות הביטחון הכללי, התשס"ב-2002, סעיף 10(ב).

<sup>129</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 34.

<sup>130</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 32.

<sup>131</sup> חוק לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002, סעיף 6.

## 10.2 חובת ההודעה על הזכות להיפגש עם עורך דין

כאשר קצין ממונה מחליט לעצור חשוד, עליו להבהיר לו מיד את סיבת המעצר ואת זכותו להיפגש עם עורך דין.<sup>132</sup> לשיטת המשטרה, כל עוד מדובר בחשוד שאינו עצור או במעוכב, לא קיימת חובת היידוע הזו, והדבר טרם נפסל על ידי בית המשפט.<sup>133</sup>

כאשר אדם נעצר ומובא לתחנת משטרה או שהוא חשוד בביצוע עבירה, על הממונה על התחנה או על החקירה להודיע לו, בהקדם האפשרי, כי באפשרותו לבקש מינוי סגור ציבורי אם הוא זכאי לכך לפי החוק.<sup>134</sup>

## 10.3 משמעות אי מתן ההודעה בדבר הזכות להיפגש עם עורך דין

בפס"ד בעניין יששכרוב נפסלה הודאה שנגבתה בטרם ניתנה לעצור הזכות להיוועץ עם עורך דין, ונקבע כי בהשראתם של חוקי היסוד התחזקו מעמדה של הזכות האמורה והחובה להתחשב בה, ולפיכך, היעדר הודעה כדין בדבר הזכות להיוועץ בעורך דין עשויה להוביל לפסילת הודאה שמסר נאשם בחקירה.<sup>135</sup> עם זאת, אין פסילה אוטומטית של ההודאה, ולרוב רק ניתן משקל פחות להודאה, בהתאם לנסיבות.<sup>136</sup>

## 10.4 זכאות לייצוג משפטי מטעם הסנגוריה הציבורית

זכאי לייצוג בהליך הפלילי מי שאין לו סגור, ומתקיים אחד התנאים הבאים:<sup>137</sup>

1. קטין שהוא עצור או נאשם (למעט עבירות תעבורה קלות).<sup>138</sup>
2. **עצור חסר אמצעים:**<sup>139</sup> הקריטריונים לקביעה שאדם הוא "מחוסר אמצעים" כוללים מבחן הכנסה, שאינה אמורה לעלות על 67% מהשכר הממוצע במשק, ובדיקה כי אין ברשותו רכוש שניתן למימוש (לא תחשב לצורך כך דירת מגורים). הכללים המפורטים לעניין זה קבועים בצו הסנגוריה הציבורית (ייצוג נאשמים מחוסרי אמצעים), התשנ"ו-1996.
3. **נאשם בעל מוגבלות** (אילם, עיוור, חרש, או שיש חשש שהוא חולה נפש או לקוי בשכלו).

<sup>132</sup> חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996, סעיף 32.  
<sup>133</sup> בעניין יששכרוב ביקשו באי כוח המערער לתת פרשנות מרחיבה למונח "עצור" לפי סעיף 32(1) לחסד"פ (סמכויות אכיפה - מעצרים) לפיה החובה ליידע עצור בדבר זכותו להיוועץ בעורך דין אינה כרוכה בקבלת החלטת מעצר, אלא קמה כל אימת שחשוד בביצוע עבירה מעוכב במשמורת המשטרה לצורכי חקירה. השופטת ביניש רמזה בהחלטה בהליך זה שהייתה מאמצת את הפרשנות המרחיבה הזו, אולם בסופו של דבר היא לא הכריעה בסוגיה (ע"פ 5121/98 יששכרוב נ' התובע הצבאי, פד"י סא(1) 461, פסקה 17 להחלטת השופטת ביניש).  
<sup>134</sup> חוק הסנגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995, סעיף 19(א).  
<sup>135</sup> ע"פ 5121/98 יששכרוב נ' התובע הצבאי, פד"י סא(1) 461, סעיף 20 לדברי השופטת ביניש.  
<sup>136</sup> ע"פ 5203/98 חסון נ' מ"י, פד"י נ"ו 3, 274, סעיף 7 לדברי השופטת נאור.  
<sup>137</sup> חוק הסנגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995, סעיף 18(א), חוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), התשמ"ב-1982, סעיף 15(א).  
<sup>138</sup> חוק הסנגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995, סעיף 18(א)(8); חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, סעיפים 10(ו) ו-18.  
<sup>139</sup> חוק הסנגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995, סעיף 18(א)(7).

4. נאשם שהוגשה נגדו בקשה למעצר עד תום ההליכים המשפטיים.<sup>140</sup>
5. נאשם בעבירה שהעונש המקסימאלי הקבוע בחוק לגביה הוא חמש שנות מאסר ומעלה, והוא מחוסר אמצעים.<sup>141</sup>
6. נאשם שיש סיכוי כי ייגזר עליו עונש מאסר בפועל, כיוון שהוא מואשם בעבירה שנקבע לגביה עונש מאסר בפועל בהיעדר טעמים מיוחדים,<sup>142</sup> או שהתובע מסר הודעה בדבר האפשרות שיבקש מבית המשפט להטיל עונש מאסר בפועל,<sup>143</sup> או שבית המשפט סבר, לאחר ההרשעה, כי קיימת אפשרות שיוטל עונש מאסר בפועל גם אם התובע לא מסר הודעה כזו.<sup>144</sup>
7. נאשם שבית המשפט הורה למנות לו סנגור.<sup>145</sup>
- רשימה זו איננה ממצה, ולכן המלצתנו היא בכל מקרה לפנות לסנגוריה כדי לברר זכאות.

### 10.5 שיקול דעת בית המשפט במינוי סנגור

כשבית המשפט מפעיל שיקול דעת למנות סנגור, עליו לשקול:<sup>146</sup>

1. את סוג העבירה שהנאשם הואשם בה;
  2. את העונש שצפוי לפי החוק ולפי הפסיקה;
  3. את מידת היכולת של הנאשם לנהל את הגנתו כראוי;
  4. כל טענה שמעלה הנאשם כדי לתמוך בבקשה שימונה לו סנגור.
- בפס"ד בעניין לוקסנבורג,<sup>147</sup> שניתן לאחר חקיקת חוק הסנגוריה הציבורית, נפסק כי משביקש העותר מבית המשפט למנות לו סנגור, על בית המשפט לקיים דיון בבקשה, לאפשר לצדדים להעלות טיעוניהם ולגבש החלטה על יסוד מכלול השיקולים הרלוונטיים.

### 10.6 בירור הזכות לייצוג על ידי סנגור ציבורי

כדי לברר זכאות לייצוג, יש לפנות ללשכת הסנגוריה הציבורית הקרובה לראיון ראשוני ולהביא:

<sup>140</sup> חוק הסנגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995, סעיף 18(א)(3).

<sup>141</sup> חוק הסנגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995, סעיף 18(א)(4); צו הסנגוריה הציבורית (ייצוג נאשמים מחוסרי אמצעים), התשנ"ו-1996, סעיף 3.

<sup>142</sup> חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, סעיף 15(א)(4).

<sup>143</sup> חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, סעיף 15(א)(5).

<sup>144</sup> חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, סעיף 15(א)(6).

<sup>145</sup> חוק הסנגוריה הציבורית, סעיף 18(ב).

<sup>146</sup> ע"פ 134/89 אברג'יל נ' מדינת ישראל, מד (4) 203, עמ' 209. שם נדונה בקשתו של הנאשם להיות מיוצג בשל חוסר יכולת כלכלית. השופט לוין קבע שהזכות להיות מיוצג בהליך הפלילי היא זכות חשובה ויסודית, במיוחד כשהנאשם יכול לאבד את חירותו. לדידו, ראוי לעשות שימוש רב יותר בסמכות הנתונה לבית המשפט למנות סניגור לנאשם המתקשה לעשות זאת במשאביו, לעתים אפילו מיוזמתו של בית המשפט, כשנוכח לדעת, כי הגנתו של הנאשם עלולה להיפגם (פסקה 9 לפסיקת השופט לוין).

<sup>147</sup> בג"צ 6095/98 יורם לוקסנבורג נ' כבוד השופטת א' גת (לא פורסם).

1. את כתב האישום ;
2. תעודת זהות לרבות הספח ;
3. העתקים על הכנסות הנאשם ובני משפחתו ;
4. אישור תשלום קצבאות מביטוח לאומי לנאשם או לבני משפחתו ;
5. תדפיס בנקאי של תנועת חשבון עו"ש בשלושת החודשים האחרונים ;
6. אישור בנקאי על מצב החשבון (תוכנית חיסכון, קופת גמל, פיקדונות) ;
7. רישיון רכב או אישור משרד הרישוי על העדר רכב בבעלות הנאשם ;
8. אישור קבלת / תשלום מזונות ;
9. חוזה שכירות דירה וחוזה השכרת דירה ;
10. מסמכים המעידים על חובות כספיים ועל נקיטת הליכי גבייה.

#### משרדי הסנגוריה הציבורית

##### **מחוז ירושלים**

בן יהודה 34, ירושלים 91016

טל': 02-5696180 ; פקס : 02-5696196

במקרים דחופים : מחלקת מעצרים, טל' : 02-5696112

##### **מחוז ת"א-מרכז**

הנרייטה סאלד 4, תל-אביב 61332

טל': 03-6932666

##### **מחוז דרום**

רח' שז"ר 33, באר שבע 84104

טל': 08-6404500

##### **מחוז חיפה**

שד' פל-ים 15א (קריית הממשלה), חיפה 31000

טל': 04-8633733

##### **מחוז הצפון**

רח' המלאכה 1, נצרת עילית 17105

טל': 04-6029111

##### **הסניגוריה הארצית**

רח' הנרייטה סאלד 4, תל-אביב 61332

טל': 03-6932608



## 11. זכויות נפגעי עברה

### 11.1 זכויות נפגעי כל העברות

חוק זכויות נפגעי עברה מעניק לנפגעי עברות בדרגת עוון או פשע כמה זכויות:

1. **טיפול בתלונה בזמן סביר**, תוך שמירה על כבוד המתלונן.
2. **הגנה מפני החשוד, הנאשם או הנידון** בכל שלבי ההליך הפלילי, מרגע הגשת תלונה. לשם כך זכאי נפגע העברה לקבל מידע מהמשטרה על אפשרויות הגנה העומדות לו.<sup>148</sup>
3. **מסירת הצהרה לבית המשפט** – זכות למסור הצהרת נפגע עברה לגוף החוקר או התובע. נפגע העברה זכאי שהתובע יביא את הצהרתו לפני בית המשפט בדיון בעניין גזר דינו של הנאשם.<sup>149</sup>
4. **קבלת מידע** – ראו פרטים בהמשך הפרק.

### 11.2 זכויות נוספות לנפגע עברות מין או אלימות (פירוט העבירות בתוספת לחוק):

1. **מסירת פרטיו האישיים**: פרטים אלו לא יימסרו לאיש (גם לא לנאשם או לסגורו), אלא אם הדבר נדרש להליכים הפליליים שעניינם העבירה שבשלה נפתחה חקירה או הוגש כתב אישום, או לצורך הגנה וטיפול בנפגע, בתנאים מסוימים.<sup>150</sup>
2. **פרטים על החשוד**: נפגע העברה זכאי לקבל מידע על מאסר או על משמורת אחרת בה מושם החשוד.<sup>151</sup>
3. **ליווי בעת התלונה**: נפגע עברת מין או אלימות חמורה זכאי שאדם שמלווה אותו, לפי בחירתו, יהיה נוכח בעת חקירתו על ידי חוקר, אלא אם כן סבר הקצין הממונה, כי יש בכך לפגוע בחקירה.<sup>152</sup>
4. **ניהול ההליכים בזמן סביר**.<sup>153</sup>
5. **הגשת עמדה להסדר טיעון**: לנפגע עברת מין או אלימות חמורה יש זכות להביע עמדה בפני היועץ המשפטי לממשלה לעניין עיכוב ההליך הפלילי נגד הנאשם ולעניין הסדר טיעון שהתביעה מתכוונת להגיש אליו עם הנאשם.<sup>154</sup>
6. **הגשת עמדה לעניין שחרור או הקלה בעונש**: לנפגע יש זכות שתינתן לו הזדמנות להביע את עמדתו בכתב לפני ועדת שחרורים<sup>155</sup> ובעניין חנינה או הקלה בעונש.<sup>156</sup>

<sup>148</sup> חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, סעיף 6.

<sup>149</sup> חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, סעיף 18.

<sup>150</sup> חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, סעיף 7.

<sup>151</sup> חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, סעיף 10.

<sup>152</sup> חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, סעיף 14.

<sup>153</sup> חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, סעיף 12.

<sup>154</sup> חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, סעיף 16-17.

<sup>155</sup> חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, סעיף 19.

### 11.3 המידע לו זכאי נפגע העברה

1. **מידע על שירותי הסיוע והזכויות המגיעות לו כנפגע עברה** : דפי מידע בנושא יופקדו בתחנות המשטרה, משרדי מחלקת חקירות שוטרים (מח"ש), בתי המשפט, מזכירות פליליות בפרקליטות מחוז ומזכירות פרקליטות המדינה, מחלקות לשירותים חברתיים, מרכזים לטיפול ולמניעת אלימות במשפחה מטעם המחלקות לשירותים חברתיים, חדרי מיון בבתי חולים, תחנות שירות ייעוץ לאזרח של משרד העבודה והרווחה, לשכות הסיוע המשפטי הפועלות לפי חוק הסיוע המשפטי, תחנות מגן דוד אדום.<sup>157</sup> דפי המידע יהיו זמינים גם בשפה הערבית.<sup>158</sup>
2. **מידע על השלב שבו מצוי ההליך הפלילי** : למעט מידע שמסירתו אסורה או מידע שיכול לפגוע בחקירה.<sup>159</sup> לא יימסר מידע שלפי שיקול דעתו של האחראי על החקירה או התביעה, יש בו כדי לפגוע בחקירה או בפרטיותו או בשלמו של אדם.
3. **עיון במסמכי התיק** : נפגע עברה זכאי לעיין בכתב האישום נגד הנאשם ולקבל העתק ממנו.<sup>160</sup>
  - א. בטרם הגשת כתב אישום : לאחר הגשת הבקשה למידע, יקבל נפגע העברה קוד לשירותי המידע הממוחשבים של המשטרה.<sup>161</sup>
  - ב. לאחר הגשת כתב אישום : המתלונן זכאי לעיין בכתב האישום, בהתאם לס' 9 לחוק, לאחר תיאום עם פרקליט המחוז או ראש לשכת התביעות, שהגיש את כתב האישום. על המבקש להזדהות באמצעות תעודת זהות.<sup>162</sup>
  - ג. קבלת העתק התלונה : המתלונן זכאי לקבל עותק מתלונתו רק לאחר הגשת כתב האישום (במידה ותלונתו מופיעה בכתב האישום) או לאחר קבלת החלטה על אי הגשת כתב אישום.

<sup>156</sup> חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, סעיף 20.

<sup>157</sup> חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, סעיף 10 ; תקנות זכויות נפגעי עבירה, התשס"ב-2002, סעיף 5.

<sup>158</sup> תקנות זכויות נפגעי עבירה, התשס"ב-2002, סעיפים 5-6.

<sup>159</sup> חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, סעיף 8(ב).

<sup>160</sup> חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, סעיף 9.

<sup>161</sup> תקנות זכויות נפגעי עבירה, התשס"ב-2002, סעיף 9.

<sup>162</sup> תקנות זכויות נפגעי עבירה, התשס"ב-2002, סעיף 7.

## 12. רישום פלילי

### 12.1 הפרטים הנכללים במרשם הפלילי<sup>163</sup>

1. הרשעות ועונשים של בתי המשפט וכן שינוי שנעשה בפרט רישום מכוח חנינה או סמכות אחרת.
2. תיקי חקירה שנסגרו.
3. פרטים לגבי צווי מבחן, צווים בדבר התחייבות להימנע מעבירה וצווי שירות לתועלת הציבור (גם אם לא היתה הרשעה).
4. קביעת בית המשפט כי הנאשם אינו מסוגל לעמוד בדיון או אינו בר עונשין.
5. פרטים על תיקי חקירה של המשטרה או של גורמים אחרים המחויבים בהעברת דיווח למשטרה כגון מצ"ח, מע"מ, מכס, מס הכנסה ועוד.
6. משפטים וחקירות תלויים ועומדים.

המרשם הפלילי אינו כולל מידע על תיק שנסגר בשל **חוסר אשמה**. חשוד רשאי לפנות לתובע שסגר את התיק בעילה אחרת בבקשה מנומקת לשנות את עילת הסגירה.<sup>164</sup>

### 12.2 ביטול אוטומטי של רישום פלילי

רישום בדבר החלטה שלא לחקור או שלא להעמיד לדין בנוגע לעבירה שאינה פשע<sup>165</sup> יבוטל בתום שבע שנים מיום האירוע לבגיר ובתום חמש שנים לקטין.<sup>166</sup>

### 12.3 ביטול רישום של תיק סגור

המשטרה רשאית להורות על ביטול רישום של תיקים שנסגרו על פי קריטריון הזמן שחלף מאז התרחשות האירוע: שבע שנים במקרה של פשע וחמש שנים במקרה של עוון (עבור קטין, חמש שנים ושלוש שנים בהתאמה). בנוסף, נשקלים קריטריונים נוספים לגבי מהות העבירה, חומרת הפגיעה באדם, רישומים פליליים נוספים, נסיבות אישיות של האדם וביטולים קודמים.<sup>167</sup> אדם יכול לפנות בבקשה לביטול רישום של תיק סגור לאחר שנסתיימה התקופה באמצעות חוליית מרשם פלילי, מדור מידע פלילי, חטיבת החקירות, האגף לחקירות ולמודיעין, המטה הארצי, דרך בר לב 1, ירושלים, 91906.

<sup>163</sup> חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981, סעיף 2.

<sup>164</sup> חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב] התשמ"ב-1982, סעיף 62(ב).

<sup>165</sup> פשע – עבירה שנקבע לה עונש העולה על שלוש שנות מאסר. עוון – עבירה שנקבע לה עונש העולה על תקופת מאסר של שלושה חודשים.

<sup>166</sup> חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981, סעיף 1(ה) ותקנות המרשם הפלילי ותקנת השבים (אמות מידה לביטול רישומי משטרה), התשס"ט-2009, סעיף 6.

<sup>167</sup> תקנות חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים (אמות מידה לביטול רישומי משטרה), התשס"ט-2009, סעיף 1, 5.

## 12.4 התיישנות הרשעה

תקופת התיישנות ההרשעה היא 7 שנים, ואם הוטל עונש מאסר משתנה מספר השנים בהתאם לתקופת המאסר שהוטלה, עד למקסימום של 15 שנים. לגבי עבירה שעבר קטין, תקופת ההתיישנות היא 3 שנים, או תקופה ארוכה יותר אם הוטל עונש מאסר.<sup>168</sup> משמעות התיישנות היא כי לא יימסר מידע מהרישום הפלילי אלא למספר מצומצם של גופים המוגדרים בחוק (משרד הרישוי, שב"כ, משטרה צבאית ועוד).

## 12.5 מחיקת הרשעה

משעברו 10 שנים מתום תקופת ההתיישנות (סה"כ 17 שנים), תימחק ההרשעה ולא יימסר עליה מידע. מי שנמחקה הרשעתו ייחשב לעניין כל דין כאילו לא הורשע.<sup>169</sup> רק מספר מאוד מצומצם של גופים המוגדרים בחוק יוכלו לקבל מידע על הרשעה שנמחקה. יחד עם זאת, החוק מפרט מספר עבירות שאין עליהן התיישנות ומחיקה, ובהן עבירות ביטחון, ועבירות שהעונש עליהן הוא מוות או מאסר עולם.

## 12.6 מסירת מידע מהמרשם הפלילי

כל אדם זכאי לעיין במידע שבמרשם הנוגע לו בלבד. מעבר לכך, המרשם הוא חסוי ולא יימסר מידע ממנו אלא לפי החוק. חוק המרשם קובע את הגופים שרשאים לקבל מידע מהמרשם:

1. המשטרה, שב"כ, משטרה צבאית ומחלקת ביטחון שדה של צה"ל.<sup>170</sup>
2. רשויות ובעלי תפקידים, כגון: שרים, ועדת מינוי שופטים, נציב שירות המדינה, מנכ"ל משרד ממשלתי, בתי משפט, סגור של נאשם, פקיד סעד, פסיכיאטר מחוזי ועוד.<sup>171</sup>
3. רשות הרישוי, על כל עבירה הכרוכה בנהיגת רכב ועבירת סמים.<sup>172</sup>
4. מסירת מידע לשם מתן היתר או רישיון: על פי החוק ניתן במקרים מסוימים להביא בחשבון את עברו הפלילי של מבקש רישיון, היתר וכו', בהחלטה על מתן האישור המבוקש. במקרים אלה ניתן להעביר לגוף המחליט מידע מהמרשם הפלילי, בכפוף להסכמת האדם שמבקש את ההיתר או את הרישיון.<sup>173</sup>
5. מסירת מידע לשם כהונה ציבורית שהחוק קובע לגביה פסלות בשל עבר פלילי.<sup>174</sup>
6. מסירת מידע לגוף ציבורי לשם מכרז – לעניין עבירות מסוימות ורק אם אותו אדם הסכים לכך.<sup>175</sup>

<sup>168</sup> חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981, סעיף 14.

<sup>169</sup> חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981, סעיף 16, 20.

<sup>170</sup> חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981, סעיף 4.

<sup>171</sup> חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981, סעיף 5 והתוספת הראשונה לחוק.

<sup>172</sup> חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981, סעיף 10.

<sup>173</sup> חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981, סעיף 6.

<sup>174</sup> חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981, סעיף 7.

<sup>175</sup> חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981, סעיף 8.

7. **מידע על תיקים סגורים** (החלטה שלא להעמיד לדין או שלא לחקור וכן מידע על משפט שבו עוכבו ההליכים) – לא יימסר אלא לגופים המעטים המפורטים בתוספת השלישית לחוק (היועץ המשפטי, קצין מבחן, שב"כ, משטרה צבאית ועוד).<sup>176</sup>
8. **מסירת מידע לרשויות זרות, על פי בקשת האדם.**<sup>177</sup>

### 12.7 האיסור לדרוש תדפיס מהמרשם הפלילי

מלבד הגופים המפורטים לעיל, **אסור לגוף ציבורי או פרטי לדרוש מאדם להמציא תדפיס פלילי לכל צורך שהוא (העסקה, קבלה ליישוב וכו').** מעסיק הדורש מעובד תדפיס מידע פלילי מהמשטרה עובר עבירה פלילית לפי סעיף 22 לחוק המרשם הפלילי, ודינו שנתיים מאסר, **אף אם העובד נתן הסכמתו.**

### 13. אכיפת חוקי תעבורה

#### 13.1 הסמכות לאכיפת חוקי התעבורה

לפי תקנות התעבורה, **בוחן הנושא עימו תעודת בוחן של רשות הרישוי, וכן שוטר הנושא עימו תעודת בוחן תנועה של המשטרה רשאים בכל עת להזמין לבדיקה, ולבדוק כל רכב.**<sup>178</sup> שוטר שאינו בוחן תנועה של המשטרה רשאי לזמן את הרכב לבדיקה בפני בוחן של המשטרה, בכל עת. רק מי שמחזיק תעודות בוחן כאמור, יכול למסור הודעת אי-שימוש ברכב.<sup>179</sup>

#### 13.2 הסמכות לפירוק כלי רכב במהלך בדיקת תקינות

ישנם מקרים בהם ניתן לפרק חלקים מכלי רכב (לא פירוק שנעשה על רקע חשד לפעילות חבלנית עוינת (פח"ע)), לדוגמה אם מותקנת בהם מערכת המשבשת את פעולתו של מכשיר למדידת מהירות. על פי הנהלים, ניתן לפרק המערכת ולהחזיר הרכב לבעליו.<sup>180</sup>

לצורך בידוק והזמת חשד לביצוע פח"ע יש בידי השוטרים והמאבטחים סמכויות על פי חוק לבדוק אדם וכלי רכב, ובהתאם למידע אף לבצע פירוק הרכב על פי הצורך (ר' לעיל בבדיקות במחסומים).

<sup>176</sup> חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981, סעיף 11א.

<sup>177</sup> חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981, סעיף 9.

<sup>178</sup> תקנות התעבורה, התשכ"א-1961, סעיף 307.

<sup>179</sup> תקנות התעבורה, התשכ"א-1961, סעיף 308.

<sup>180</sup> תשובתה של רפ"ק חמוטל סבג, עורך דין מהיחידה לתלונות הציבור וחופש המידע, מערך קש"ת, לשכת המפקח הכללי, המטה הארצי, משטרת ישראל מיום 26/6/08 (מספר בקשה 1466).

## 14. הזכות להפגין

לכל אדם בישראל זכות לארגן אסיפה או תהלוכה, או להשתתף בה. הפגנה הינה אחת הדרכים המובהקות להבעת מחאה פוליטית של אזרחים. אסיפות, תהלוכות ומשמרות מחאה הן דרכים פשוטות יחסית, שבהן יכול הציבור להביע את דעתו בעד או נגד פעולת הרשויות. סוגיית ההפגנות מוסדרת בישראל בפקודת המשטרה ובחוק הפלילי.

זכות ההפגנה והאסיפה, כמו יתר זכויות האדם, היא זכות יחסית הכפופה למגבלות. ככלל, הפגנה טעונה היתר רק אם היא מסוג "אסיפה" (דהיינו שנישאים בה נאומים) או "תהלוכה" (הפגנה העוברת ממקום למקום) ובנוסף משתתפים בה יותר מ-50 בני אדם.

**משמרות מחאה (יהא אשר יהא מספר המשתתפים בהן), או הפגנות שיש בהן פחות מ-50 אנשים, אינן טעונות קבלת היתר או רשיון מראש.<sup>181</sup>**

עם זאת, החוק הפלילי קובע, כי התקהלות של שלושה אנשים או יותר, שיש עימה יסוד סביר לחשש של הפרת השלום, מהווה "התקהלות בלתי-חוקית", ובסמכות המשטרה לדרוש את פיזור. השתתפות בהתקהלות בלתי-חוקית היא עבירה.<sup>182</sup>

על כן, בהתקיים התנאים הבאים, יש צורך בקבלת רשיון מאת מפקד משטרת המחוז, לקיומה של הפגנה:

1. **משתתפים בה חמישים איש או יותר**

2. **מתאספים תחת כיפת השמים כדי לשמוע נאום או הרצאה על נושא מדיני או כדי לדון בנושא כזה או**

3. **מתאספים תחת כיפת השמים כדי לצעוד יחד ממקום למקום.**

הפגנה ללא רשיון או חריגה מתנאי הרשיון הינה עבירה פלילית.<sup>183</sup>

השיקול המנחה העיקרי בעת מתן רשיון לקיום הפגנה הוא מימוש חופש הביטוי – זכות יסוד של מבקש הרשיון. את הזכות הזו יש להגביל רק במקרים בהם יש יסוד סביר לחשד שההפגנה תהיה כרוכה בביצוע עבירה פלילית, או ודאות קרובה לפגיעה ממשית בסדר הציבורי.

במקרה שההפגנה נערכת על מקרקעין שאינם רשות הציבור, יש לקבל את אישורו של בעל המקרקעין, או המחזיק בהם.<sup>184</sup>

\*להרחבה על הזכות להפגין, אנא ראו באתר האגודה לזכויות האזרח.

<sup>181</sup> הנחיות היועץ המשפטי לממשלה, הנחיה מס' 3.1200, סעיפים 6-7. לפירוט ראו:

<http://www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/2B7C11D9-0EF9-4463-A7F0-8683CB8A47B0/0/31200.pdf>

<sup>182</sup> חוק העונשין, התשל"ז-1977, סעיף 151.

<sup>183</sup> פקודת המשטרה (נוסח חדש) התשל"א-1971, סעיף 89.

<sup>184</sup> הנחיות היועץ המשפטי לממשלה, הנחיה מס' 3.1200, סעיף 12. לפירוט ראו:

<http://www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/2B7C11D9-0EF9-4463-A7F0-8683CB8A47B0/0/31200.pdf>

## 15. הזכות לתפילה משותפת בציבור

בבג"צ נאמני הר הבית נפסק כי כל אדם נהנה מחופש הפולחן, כאחד מעיקרי היסוד שמדינת ישראל מושתתת עליהם. חופש זה מעוגן בחלקו בסימן 83 לדבר המלך במועצה על ארץ-ישראל, 1922, והוכר על ידי בית המשפט כאחת מאותן "זכויות יסוד, שאינן כתובות עלי ספר, אלא הן נובעות במישרין מאופייה של מדינתנו כמדינה דמוקרטית השוחרת חופש".<sup>185</sup>

עם זאת, מדובר בחופש יחסי, שיש לאזן בינו לבין זכויות ואינטרסים הראויים גם הם להגנה כגון הקניין הפרטי, הקניין הציבורי וחופש התנועה. אחד האינטרסים שיש להתחשב בהם הוא הסדר הציבורי וביטחון הציבור. בטרם תיעשה כל פעולה שיש בה לפגוע ולצמצם את חופש הפולחן בשל פגיעה בביטחון הציבור, מן הראוי שהמשטרה תנקוט בכל האמצעים הסבירים העומדים לרשותה למנוע את הפגיעה בביטחון הציבור בלא לפגוע בחופש הדת ובזכות הפולחן.<sup>186</sup> **על פי מבחן הוודאות הקרובה, רק כשיש הסתברות של פגיעה בביטחון הציבור ברמה של ודאות קרובה, ייסוג חופש הפולחן מפני שיקולי ביטחון הציבור.**<sup>187</sup>

בעניין גרשון סלומון נפסק כי הזכות לעלות להר הבית ולהתפלל היא חלק מחופש הפולחן הדתי וגם מחופש הביטוי.<sup>188</sup> מקום בו קיימת ודאות קרובה לכך כי ייגרם נזק ממשי לאינטרס הציבורי אם זכות האדם לפולחן דתי ולחופש ביטוי תמומש, ניתן להגביל את הזכות כדי לקיים את האינטרס הציבורי.<sup>189</sup>

בעניין הופמן נקבע שאין להשלים עם מצב, שחשש מפני תגובה אלימה מצד מגזר כלשהו של הציבור יביא לשלילת האפשרות של מגזר אחר לממש זכות הנתונה לו. אמנם לא מן הנמנע שבנסיבות נתונות עשויה המשטרה למנוע מאדם או מקבוצה לממש זכות הנתונה להם, אם קיים יסוד ממשי לחשש שממוש הזכות יגרור התפרצות אלימה העלולה להפר את שלום הציבור, וכשאין בידי המשטרה למנוע באמצעים סבירים תוצאה קשה כזאת. אך אין להטיל איסור טוטאלי על קיום טקסי תפילה באתר הכותל אך בשל כך שקיימים חוגים המתנגדים לקיומם, ואין שיקולים של סכנה ודאית וקרובה של הפרת השלום חייבים בהכרח להצדיק הטלת איסור כאמור.<sup>190</sup>

<sup>185</sup> בג"צ 292/83 נאמני הר הבית ואחי נגד מפקד משטרת מרחב י-ם פ"ד ל"ח, סעיף 7.

<sup>186</sup> בג"צ 292/83 נאמני הר הבית ואחי נגד מפקד משטרת מרחב י-ם פ"ד ל"ח, סעיף 8.

<sup>187</sup> בג"צ 292/83 נאמני הר הבית ואחי נגד מפקד משטרת מרחב י-ם פ"ד ל"ח, סעיף 6.

<sup>188</sup> בג"צ 2725/93 גרשון סלומון נ' מפקד מחוז י-ם מט (5) 366, סעיף 6.

<sup>189</sup> בג"צ 2725/93 גרשון סלומון נ' מפקד מחוז י-ם מט (5) 366, סעיף 5.

<sup>190</sup> בג"צ 3358/95 ענת הופמן נ' מנכ"ל משרד ראש הממשלה, נד(2) 345, 27 לדברי השופט מצא.

## 16. הנהלים במעברים ובמחסומים בין הגדה המערבית לישראל

### 16.1 אילו מסמכים חייבים לשאת תמיד?

אדם העובר במחסום חייב לשאת עמו:<sup>191</sup>

*מעבר ברגל*: תעודת זהות. לא ניתן להציג רשיון נהיגה במקום.

*מעבר בכלי רכב*: תעודת זהות, רשיון נהיגה (אינו מהווה תחליף לת.ז.), רישיונות רכב.

### 16.2 הכוחות המוצבים במעברים בין ירושלים לגדה וסמכויותיהם

הכוחות במעברי עוטף ירושלים מורכבים משוטרי מג"ב, שוטרים כחולים, משטרה צבאית ומאבטחים אזרחיים. מקור סמכותם של השוטרים והמאבטחים המוצבים במעברים הוא סעיף 7 לחוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, התשס"ה-2005, ובהסמכת השר לביטחון פנים מיום 13.4.07.<sup>192</sup>

סמכויות השוטרים והמאבטחים מוקנות להם רק בעת מילוי תפקידם, ועליהם לענוד באופן גלוי **תג המזהה אותם ואת תפקידם**. ניתן לדרוש מהמאבטח לראות תעודה חתומה על ידי קצין מוסמך המעידה על תפקידו ועל סמכויותיו.<sup>193</sup>

### 16.3 דרישת ההזדהות

מאבטח מוסמך רשאי לדרוש מאדם העובר המעבר או במחסום למסור לו את שמו ומענו ולהציג תעודת זהות או תעודה רשמית אחרת המעידה על זהותו.<sup>194</sup> כאשר אדם מסרב להזדהות או מסרב לדרישת החיפוש, רשאי המאבטח לפעול בדרכים אלה, ואף **להשתמש בכוח סביר** לשם כך:<sup>195</sup>

1. למנוע מאותו אדם כניסה למקום או לרכב הציבורי.

2. להוציא את האדם מהמקום.

עוד בעניין זה ראו בפרקים "הזדהות" ו"עייכוב" לעיל.

### 16.4 סמכות עייכוב

היה למאבטח מוסמך **חשד סביר שאדם נושא עמו נשק שלא כדין**, או עומד לעשות שימוש שלא כדין בנשק, רשאי הוא לעכב את האדם עד לבואו של שוטר.<sup>196</sup>

עוד בעניין זה ראו בפרקים "הזדהות" ו"עייכוב" לעיל.

<sup>191</sup> תשובת סני"צ יגאל לוגסי, מ' יחידת מעברים עוטף י-ם, לאגודה לזכויות האזרח מיום 4.5.08.

<sup>192</sup> ילקוט הפרסומים 5661, ע"מ 2626.

<sup>193</sup> חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, התשס"ה-2005, סעיף 7(ג).

<sup>194</sup> חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, התשס"ה-2005, סעיף 4.

<sup>195</sup> חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, התשס"ה-2005, סעיף 5(א).

<sup>196</sup> חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, התשס"ה-2005, סעיף 6.



## 16.5 סמכויות חיפוש

מאבטח מוסמך רשאי לערוך חיפוש על פני גופו של אדם, בבגדיו ובכליו לשם שמירה על ביטחון הציבור וכשישנו חשד סביר שאדם נושא עימו נשק שלא כדין. המאבטח רשאי אף להשתמש לשם כך בכוח סביר במקרה של סירוב וכשישנו חשד סביר כי האדם נושא עימו נשק. כמו כן, המאבטח רשאי לתפוס חפץ העלול לפגוע בביטחון הציבור, שהתגלה אגב חיפוש.<sup>197</sup>

עוד בעניין זה – ראו בפרק "חיפוש גופני" לעיל.

## 16.6 העברת סחורות במעברים

### א. סחורות שאסור להעביר

חל איסור מוחלט להעביר (גם לא כמות קטנה לצריכה ביתית): **בעלי חיים מכל סוג** (גם עורות, בשר ודגים), **חלב ומוצריו, ביצי תרנגולת, תרופות וטרינריות, חומרי הדברה, דשנים, תערובות לבעלי חיים, שתילים מסוג הדרים, דקלים, גפן וורדים, וזרעים מכל סוג.**<sup>198</sup>

כן נאסר להביא להעביר במחסום את **פרטי הציוד הבאים**: משקפות אופטיות דו-עיניות, טלסקופים לרבות כוונות טלסקופיות, מדי טווח לייזר, סמני לייזר, אמצעי ראיית לילה, מצלמות תת מימיות ועדשות אטומות, מצפנים ואמצעים ייעודיים למציאת כיוון, ציוד צלילה, אופנועי ים, מנועי הנעה ימיים חיצוניים, מצנחים, גלשני רוח וטיסנים, כדורים פורחים, ספינות אוויר, דאוני תלייה, טיסנים, מכשירים וכלים למדידה של קרני גאמא וקרני X, מכשירים וכלים לאנליזה פיסיקלית או כימית, אמצעי מדידה טלמטרים, מחרטות להסרת מתכת, חלקי חילוף למחרטות, פרטי ציוד למחרטות וציוד נלווה למחרטות, מכוונות כלים המשמשות לאחד או יותר מהשימושים הבאים: כרסום, הברגה, ערגול, תנורי יציקה מעל 600 מעלות צלזיוס, טרקטורון, נשק, תחמושת, פגיונות, חרבות, סכינים מתקפלות מעל ל-10 ס"מ, חפץ או מערכת חפצים פולטי אש או גורמי התפוצצות, לרבות זיקוקי דינור, מיכלי גז מיועדים לגז פחממני מעובה והצבועים בצבע כחול בהיר, ציוד תקשורת או ציוד תומך תקשורת, או ציוד המכיל פונקציות תקשורת, ציוד העלול תוך כדי הפעלתו לגרום להפרעות לרשתות תקשורת, ציוד תשתית לרשתות תקשורת, ציוד המיועד לקידוח לשם הפקת מים, ציוד המיועד להפקת מים מקידוחים, וכן פסולת מכל סוג ומכל מקור, למעט פסולת בכמות מזערית שמקובל שאדם נושא אותה בכליו.<sup>199</sup>

### ב. סחורות שניתן להעביר

**ירקות ופירות לצריכה ביתית בלבד.** העברת תוצרת חקלאית בכמויות מסחריות מותרת דרך מעברי "גב אל גב" במעברים הבאים: חסם צהוב, ג'למה, שער אפרים, בטוניא ותרקומיה.

ניתן להעביר **דברי אוכל אישיים**, אך לא בכמות מסחרית. אם מדובר בכמות מסחרית, על המוביל להגיע למעבר עופר בשעות ובימים בהם פתוח המעבר.<sup>200</sup>

<sup>197</sup> חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, התשס"ה-2005, סעיף 5(ב).

<sup>198</sup> פרסומי היחידה ליישום ההסכמים החקלאיים בין האוטונומיה לישראל ופיקוח על תנועת מוצרים מן הצומח והחי, בהתאם לצו בדבר העברת טובין (יהודה ושומרון) (מס' 1252), התשמ"ח-1988.

<sup>199</sup> צו בדבר העברת טובין (יהודה ושומרון) (מס' 1252), התשמ"ח-1988, היתר כללי להבאת טובין, תוספת ראשונה ושנייה.

<sup>200</sup> תשובתו של סני"צ יגאל לוגסי, מי יחידת מעברים עוטף ירושלים לאגודה לזכויות האזרח מיום 4.5.08.

### 16.7 תלונות על התנהלות השוטרים במעברים

הסמכות המחליטה במעבר הינה שוטרי משטרת ישראל (משטרה כחולה או משמר הגבול). שוטרים אלו פועלים על פי נהלי ופקודות המשטרה, אולם בעת התרחשות של מקרים חריגים (חיפוש שאינו הוגן, החרמת רכוש) ניתן לבקש את הגעתו של מפקד הגזרה.

**בתלונות על התנהלות שוטרים במעברים ובמחסומים בירושלים יש לפנות למפקדת מג"ב עוטף ירושלים, מצודת אדומים, טל': 02-5915404; פקס למשלוח תלונות: 02-5915418.**

בנוסף, ניתן להגיש גם תלונה ליחידת תלונות הציבור במשטרה – ר' פירוט בפרק 19 להלן.

במקרים של שימוש מופרז בכוח או חשד לעבירה פלילית אחרת מצד שוטרים ניתן לפנות למחלקה לחקירות שוטרים (מח"ש), הכפופה למשרד המשפטים – ר' פירוט בפרק 18 להלן.

### 16.8 תלונות על התנהלות המאבטחים במעברים

משטרת ישראל היא הגורם המקצועי המנחה בתחום האבטחה. האחריות על הנחייתם של גופים מאובטחים מתחלקת בין ראשי מדור ביטחון במטה הארצי ובין קציני האבטחה המחוזיים במשטרה, בהתאם למחוז בו נמצא המוסד. כך, מאבטחי עוטף ירושלים הינם באחריות מחלקת מעברים באגף המבצעים של המטה הארצי.

**בתלונות על התנהלות מאבטחים במעברים ובמחסומים בירושלים יש לפנות ל:**

ראש מדור ביטחון מעברים במשטרה, מס' פקס: 02-5659239

ראש מדור אבטחה במשטרה, מס' פקס: 02-5659285

כתובת שני המדורים: רח' התנופה 7, בית ליאל, תלפיות, ירושלים.

במקרים שבהם יש חשד לעבירה פלילית של מאבטח, ניתן להגיש נגדו תלונה במשטרה.

## 17. מדיניות כלפי שוהים בלתי חוקיים פלסטינים והמסייעים להם

### 17.1 הקטגוריות להיתרים לשהייה כדיון של פלסטינים בישראל

1. היתרים הניתנים על ידי מינהלת התיאום והקישור של צה"ל לתושבי שטחים לצורך כניסה, שהייה ועבודה בישראל.

2. רישיון תושב ארעי הניתן על ידי מינהל האוכלוסין במשרד הפנים. רישיונות אלו ניתנים לתושבי שטחים שהגישו בקשה לאיחוד משפחות והטיפול בבקשה הוקפא מכוח חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה), התשס"ג-2002.

3. צו ביניים שהוצא על ידי בית המשפט **בעקבות עתירה מנהלית** שהגיש תושב שטחים השוהה בישראל שלא כדין, ומתיר את שהייתו בישראל עד להכרעה בעתירה.

**על כל תושב פלסטיני שמבקש להיכנס לישראל או לשהות בה כדין, להצטייד באחד מהאישורים הללו.** כל תושב שטחים השוהה בישראל בלא שיש בידיו היתר כדין, בהתאם לקטגוריות שצוינו לעיל, יורחק מן הארץ, למעט במקרים בהם החזרתו לשטחים עלולה לסכנו. עם זאת, נהוג להפעיל שיקול דעת במקרים של תושב שטחים המקיים קשר זוגי עם אזרח/ית ישראל/ית, במסגרתו מתבררות הנסיבות שבשלן האדם לא שינה את מעמדו, והאם החל בהליכים להשגת אשרת שהייה.<sup>201</sup>

### **17.2 מעמד פלסטינים שאזור מגוריהם הופרד מהגדה בעקבות בניית גדר הפרדה**

אין מדיניות משטרתית מיוחדת לגבי תושבי שטחים אשר בעקבות בניית גדר הפרדה נכללו בשטח ישראל. אלה אמורים להסדיר את מעמדם באמצעות ועדה מיוחדת שהוקמה לצורך כך על פי החלטת הממשלה. במידה ובידי האדם אין היתר כדין (לרבות צו ביניים מבית המשפט), הוא מורחק מישראל.

### **17.3 סמכות שוטר להיכנס למקום בו נמצאים שוהים בלתי חוקיים פלסטינים**

שוטר או פקח רשאי להיכנס בכל עת סבירה למקום שאינו מקום מגורים, שלגביו יש חשד כי מצוי בו אדם השוהה שלא כדין בישראל, כדי לערוך בדיקה בעניין.<sup>202</sup> כניסה לבית מגורים מותנית בצו של שופט שלום, המתיר להיכנס לבית.<sup>203</sup> על פי החוק, הכניסה תיעשה רק לאחר שהשוטר או הפקח זיהה את עצמו לפני מי שנחזה כמחזיק המקום והודיע לו את המטרה שלשמה מתבקשת הכניסה, ובמקום המשמש למגורים – הציג לפניו את צו בית המשפט.

אם מחזיק המקום אינו מאפשר את הכניסה, רשאי השוטר או הפקח לעשות שימוש בכוח סביר כלפי אדם או רכוש, לאחר שהזהירו על כך.<sup>204</sup> שוטר או פקח רשאי גם לדרוש מאדם שיש יסוד להניח כי שהייתו בישראל מחייבת רישיון ישיבה לפי חוק זה, לזהות את עצמו ולהציג לפניו את המסמכים הנוגעים לשהייתו, וכן למסור לו ידיעות הנוגעות לשהייתו.

### **17.4 זכויות העצור החשוד בשהייה בלתי חוקית**

לעצור החשוד בעבירת שהייה בלתי חוקית מוקנות כל הזכויות הקבועות בחוק [שפורטו בפרקים 4-5 לעיל], לרבות הודעה לעורך דין ולקרוב משפחה אודות מעצרו וזכות להיפגש עם עורך דין.

<sup>201</sup> תשובת רפ"ק עורך דין אלי דוידסון, מהאגף לחקירות ומודיעין, חטיבת חקירות, מדור חקירות, שהועברה במסגרת תשובת המדינה לעתירה לפי חוק חופש המידע, ביום 27.1.2009.

<sup>202</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 13(א)(2).

<sup>203</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 13(ג).

<sup>204</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 13(ד).

האחריות לטיפול בעצורים היא בידי שירות בתי הסוהר. לעצור במעצר (לפני הגשת כתב אישום נגדו) אין ככלל זכות שימוש בטלפון.<sup>205</sup>

### 17.5 המדיניות נגד חשודים בשהייה בלתי חוקית

ככלל, בכל מקרה בו נתפס חשוד בשהייה בלתי חוקית (להלן: שב"ח) פותחת המשטרה תיק חקירה נגד החשוד, גם במקרה בו הוא מורחק מידידת מתחומי ישראל. נגד שב"ח, שאין לחובתו רישום קודם בעבירות על חוק הכניסה לישראל, יפתח תיק חקירה, אך הוא יורחק מישראל ללא מיצוי ההליכים נגדו.<sup>206</sup> שב"ח שיש לחובתו רישום קודם, וכן קיימות ראיות מספיקות נגדו, ייעצר, והחומר יועבר לרשויות התביעה לצורך שקילת העמדתו לדין. משך הזמן בו מותר להחזיק במעצר שווה בלתי חוקי, טרם הרחקתו מישראל, הוא עד ארבעה ימים.<sup>207</sup>

### 17.6 המדיניות נגד חשודים בהעסקה או בהלנה של שוהים בלתי חוקיים פלסטינים

נגד מעסיק יפתח תיק חקירה בגין העסקת עובדים זרים שלא באישור, ונגד מלין שווה בלתי חוקי יפתח תיק חקירה בגין הלנת שב"ח. ככלל, האכיפה כלפי מעסיקי ומליני שב"חים תעשה על ידי משטרת ישראל, ולא ייסגר תיק חקירה נגד מלינים מנימוק של חוסר עניין לציבור, אלא במקרים חריגים ביותר שנסבותיהם יישקלו ויירשמו על ידי הרמ"חים, והתיקים יסגרו רק על ידי קצין אגם מרחבי.<sup>208</sup>

כדי להוכיח חפות, אדם שנתן מקום לינה או העסיק תושב זר בישראל יצטרך להוכיח כי בדק שבידי הפלסטיני מסמכים שלפיהם הוא נכנס לישראל כדין, או שהמעשה נעשה בנסיבות שבהן הוא לא חשד שהמדובר בפלסטיני שנמצא בישראל שלא כדין.<sup>209</sup>

### 17.7 המדיניות נגד חשודים בהסעת שוהים בלתי חוקיים פלסטינים

#### א. הסנקציה על הסעת שב"ח: איסור שימוש ברכב

אם לשוטר יש יסוד סביר לחשד כי נעברה עבירה של הסעה שלא כדין של שווה בלתי חוקי פלסטיני או עבירה של מתן רשות לפלסטיני לנהוג ברכב בישראל או ברכב הרשום בישראל, רשאי השוטר למסור לנהג הרכב או לבעלי הרכב הודעת איסור שימוש ברכב למשך 30 ימים, וליטול את רישיון הרכב לאותה תקופה, אם מתקיים אחד התנאים הבאים:<sup>210</sup>

1. הנהג הסיע בעבר פלסטיני השווה בישראל שלא כדין ;

<sup>205</sup> תשובת עורך דין אלי דוידסון, רפ"ק ק' חוליית חקירה ומשפט, מדור חקירות, חטיבת החקירות, האגף לחקירות ולמודיעין משטרת ישראל, לאגודה לזכויות האזרח, מיום 23.3.2008.

<sup>206</sup> נוהל האגף לחקירות ולמודיעין במשטרה 03.300.236 "הטיפול בעבירות הקשורות בשב"ח – פלסטינאים". לפירוט הנוהל ראו: <http://www.acri.org.il/story.aspx?id=2090>.

<sup>207</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 13(ד).  
<sup>208</sup> נוהל האגף לחקירות ולמודיעין במשטרה 03.300.236 "הטיפול בעבירות הקשורות בשב"ח – פלסטינאים". לפירוט הנוהל ראה: <http://www.acri.org.il/story.aspx?id=2090>.

<sup>209</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 12א(ד).  
<sup>210</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 12א(ג1).

2. הרכב שימש בעבר להסעת פלסטיני השוהה בישראל שלא כדין, ובלבד שטרם חלפו שלוש שנים מיום ההסעה כאמור ;
  3. נעשה שינוי ברכב, לרבות הוספת תוספת או התקנת מיתקן, במטרה להסתיר את הפלסטיני ;
  4. הוסעו ברכב שישה פלסטינים ששוהים שלא כדין בישראל או יותר ;
  5. ההסעה נעשתה במסגרת שירותי הסעות שמטרתם לאפשר כניסה לישראל או שהייה בה שלא כדין.
- איסור השימוש ייעשה על ידי מתן הודעה לבעל הרכב או לנהג על ההחלטה לאסור את השימוש ברכב. לגבי מקום העמדת הרכב יש להיוועץ עם בעל הרכב, ולהתחשב בבקשתו בהתאם לנסיבות.<sup>211</sup> על ההודעה לפרט את הסיבה להטלת האיסור.<sup>212</sup>

### ב. ערעור על איסור שימוש ברכב

**ניתן לערער על ההחלטה לאסור על השימוש ברכב:** החוק קובע, כי אם הנהג או בעל הרכב מבקשים לבטל את הודעת האיסור, רשאי השוטר להורות להם להילוות אליו אל קצין משטרה או לתת להם זימון להופיע בפני קצין משטרה בתוך 48 שעות ממועד מסירת הודעת האיסור. קצין המשטרה יהיה רשאי להורות על ביטול הודעת האיסור ולהחזיר את הרישיון לאדם שממנו ניטל.<sup>213</sup>

בנוסף, **ניתן לפנות לבית משפט שלום בבקשה לביטול הודעת האיסור**, ובית המשפט יבטל את האיסור אם נוכח כי :

1. הרכב נלקח מבעליו בלי ידיעתו ובלי הסכמתו ;
- או
2. מי שנהג ברכב פעל בניגוד להוראותיו של בעל הרכב, ובעל הרכב עשה כל שביכולתו למנוע את העבירה.

### ג. מדיניות העמדה לדין על הסעת שב"ח

נגד כל מסיע פלסטיני השוהה בישראל שלא כדין, למעט מסיע באוטובוס ציבורי, תפתח חקירה בגין הסעת שב"ח. **אין לסגור את תיקי החקירה נגד המסיעים מנימוק של חוסר עניין לציבור**, אלא במקרים חריגים שירשמו על ידי ראש מדור/מחלקת חקירות (הרמח"ם) ובאמצעות קצין אגם מרחבי בלבד.<sup>214</sup>

<sup>211</sup> נוהל הטיפול בעבירות הקשורות בשב"ח – פלשתינאים (נוהל מס' 03.300.236), האגף לחקירות ולמודיעין – חקירות ותביעות, משטרת ישראל. פורסם ביום 20.1.05, עודכן לאחרונה ביום 24.12.06 סעיף ג5. לפירוט הנוהל ראו

ב: <http://www.acri.org.il/story.aspx?id=2090>

<sup>212</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 12א(ג)(3).

<sup>213</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 12א(ג)(2) ו-3.

<sup>214</sup> נוהל האגף לחקירות ולמודיעין במשטרה 03.300.236 "הטיפול בעבירות הקשורות בשב"ח – פלסטינאים". לפירוט הנוהל ראו: <http://www.acri.org.il/story.aspx?id=2090>

על המסיע פלסטיני חלה החובה לבדוק שבידיו מסמכים המעידים כי נכנס כדין לישראל. חובת הוכחה זו חלה על נסיעה שנערכה, כולה או חלקה, באזור קו התפר (כולל כל ירושלים), ורק אם הוסעו ברכב שלושה תושבים זרים או יותר, שאינם בני משפחתו של המסיע (הורהו, ילדו, אחיו או אחותו), או אם התקבל תשלום בעבור הנסיעה.<sup>215</sup> על פי החוק, נהג מוניית רשאי לדרוש מנוסע מסמכים שלפיהם הוא נכנס לישראל כדין ויושב בה כדין, ואם הנוסע אינו מוכן להציג אותם, זו תהיה סיבה סבירה לסרב להסיע אותו.<sup>216</sup>

נושא משרה בתאגיד חייב לפקח ולמנוע הסעת שב"ח בידי התאגיד או עובד מעובדיו, וקיימת חזקה כי אם נעברה העבירה על ידי עובד תאגיד, נושא המשרה הפר את חובתו זו ודינו קנס עד 9,600 שקלים.<sup>217</sup>

#### ד. ענישה בעבירת הסעת שב"ח

**העונש הקבוע בחוק על עבירת הסעה בלתי חוקית עומד על שנתיים מאסר או קנס.** במקרים חמורים – למשל אם נעשה שינוי ברכב כדי להסתיר את השב"ח, אם הוסעו יותר מ-6 שב"חים, או אם ההסעה נעשתה במסגרת שירותי הסעות שמטרתם לאפשר כניסה לישראל או שהיה בה שלא כדין – העונש הוא 3 שנות מאסר או קנס.<sup>218</sup> העונש על עבירה של מתן רשות לנהוג ברכב הרשום בישראל לשב"ח שאינו רשאי לנהוג ברכב בישראל, הוא שנתיים מאסר או קנס.

נוסף על עונש זה, בית משפט שהרשיע אדם בעבירה של הסעת שב"חים או בעבירה של מתן רשות לנהוג ברכב לשב"ח, רשאי להורות בצו גם על **איסור השימוש ברכב שבו נעברה העבירה לתקופה שלא תעלה על שישה חודשים**. בצו איסור השימוש יקבע בית המשפט את מקום העמדת הרכב בתקופת איסור השימוש.<sup>219</sup> בית המשפט חייב לאפשר לבעל הרכב לטעון את טענותיו לפני הטלת צו כאמור, ולא יטיל צו אם הרכב נלקח ממנו בלי ידיעתו ובלי הסכמתו; או אם מי שנהג ברכב פעל בניגוד להוראותיו והוא עשה כל שביכולתו כדי למנוע ביצוע העבירה. אם לא ניתנה לבעל הרכב זכות להשמיע את טענותיו לפני הטלת האיסור השיפוטי, הוא רשאי לפנות לבית המשפט בבקשה לעיון חוזר.<sup>220</sup> נוסף על כל האמור, בית המשפט שהרשיע אדם באחת העבירות הללו יכול להורות על **פסילת הנאשם מלקבל או להחזיק רישיון נהיגה לתקופה שלא תעלה על שישה חודשים**.<sup>221</sup>

כמו כן, **אם אדם הורשע באחת העבירות האלה, ובתוך שלוש שנים הורשע שוב – בית המשפט גם רשאי להורות על חילוט הרכב שבו נעברה העבירה**, אם האדם שהורשע הוא בעליו של הרכב או המחזיק בו דרך קבע, וכן להורות על פסילתו מלקבל או מלהחזיק רישיון נהיגה לתקופה שלא תעלה על שלוש שנים.<sup>222</sup>

הוראה נפרדת בחוק קובעת, כי **מי שמנהל או מארגן שירותי הסעה במטרה לאפשר כניסת שב"חים לישראל, או במטרה לאפשר את שהייתם בה, דינו מאסר חמש שנים או קנס**. החוק

<sup>215</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 12א(ד).

<sup>216</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 12א(ד2).

<sup>217</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 12א(ד3).

<sup>218</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 12א(ג1א).

<sup>219</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 12א(ג3), המפנה לפקודת התעבורה.

<sup>220</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 12א(ג3), המפנה לפקודת התעבורה.

<sup>221</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 12א(ג4).

<sup>222</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 12א(ד2).

מבהיר בהקשר זה, כי לעניין עבירה זאת, אין נפקא מינה אם האדם נותן גם שירותים חוקיים או שירותים למטרות חוקיות.<sup>223</sup>

## 18. חקירות פליליות נגד שוטרים

### 18.1 סמכויות המחלקה לחקירות שוטרים (מח"ש)

מח"ש כפופה למשרד המשפטים ופועלת כגוף נפרד ממשטרת ישראל, אף שרבים מהחוקרים המועסקים בה הם שוטרים לשעבר. בראש המחלקה עומד פרקליט מפרקליטות המדינה, ובסמכותו להורות על העמדת שוטרים ואזרחים שביצעו עבירה ביחד עם שוטרים לדין פלילי או להורות על העמדת שוטרים לדין משמעתי, בכל הנוגע לשימוש בכוח שלא כדין.

מח"ש עוסקת ככלל בחקירת עבירות פליליות שהעונש הקבוע בגינן בחוק עולה על שנת מאסר, ושהחשודים בביצוען הם שוטרים (כולל שוטרי מג"ב) או אזרחים ביחד עם שוטרים. כמו כן עוסקת המחלקה בחקירת חשדות לשימוש בכוח על ידי שוטר במסגרת מילוי תפקידו. בהנחיה של פרקליטת המדינה, שעוגנה גם בפקודות המטה הארצי, נקבע כי גם אם קיים חשד שמדובר בעבירת משמעת בלבד, ייחקר החשד בידי מח"ש ולא בידי יחידות תלונות הציבור במשטרה.

### 18.2 הגשת תלונה במחלקה לחקירות שוטרים

כל אדם רשאי לפנות למח"ש בתלונה או אם יש בידו מידע אחר ביחס לעבירה פלילית שביצע איש משטרה. את הפניה ניתן להגיש בדואר, בפקס, בדואר אלקטרוני או באופן אישי ישירות במשרדי מח"ש השונים בתיאום מראש.

### 18.3 הגשת תלונה נגד שוטר במשטרה

בנוסף להגשת תלונות במח"ש, ניתן להגיש תלונה נגד שוטר בכל אחת מתחנות המשטרה ברחבי הארץ. משביקש אדם למסור תלונה ביחידת משטרה, חייבת התלונה להיגבות לאלתר, בין אם מדובר בתלונה בגין עבירה הנחקרת על-ידי המשטרה ובין אם מדובר בתלונה עבירה הנחקרת על-ידי מח"ש, וגם אם יש ספק לגבי עצם קיום העבירה.

### 18.4 הפרטים החשובים לתלונה

בתלונה חשוב לציין את פרטי המתלונן המלאים, תיאור מפורט של האירוע, ואת מירב הפרטים אודות השוטר שנגדו מוגשת התלונה או שלגביו נמסר המידע.

<sup>223</sup> חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, סעיף 1א12(6).

### 18.5 מדיניות החקירה של מח"ש

מרבית החקירות שמנהלת מח"ש נסגרות מטעמים של "העדר ראיות מספיקות", אם כתוצאה מהעדר פרטים מזהים של השוטרים החשודים בעבירה, ואם בשל העדר ראיות אובייקטיביות חותכות. ככלל, במקרים של "מילה כנגד מילה", שבהם אל מול גרסת המתלונן עומדת גרסה סותרת של השוטר, ואין ראיות נוספות שיש בהן כדי להכריע בין הגרסאות, ייסגר תיק החקירה בעילה של חוסר ראיות מספיקות, מהנימוק שבנסיבות אלה קיים קושי לגבש ראיות ברמה הנדרשת בהליך פלילי (מעבר לספק סביר). בנוסף, השוטר שנגדו הוגשה תלונה עשוי להגיש תלונה נגדית נגד המתלונן. במקרים בהם אין ראיות נוספות או שהראיות הנוספות אינן מספקות, מתבצעת בדרך כלל מחיקה הדדית של התלונות. יחד עם זאת, במקרים אלה ניתן לשקול הגשת ערר, וכל מקרה ייבדק לגופו.

אי לכך, במקרה של שימוש בכוח מופרז על ידי שוטר, יש לנסות ולהשיג פרטי זיהוי מדויקים ככל הניתן של השוטר ולאסוף את מירב הראיות להתרחשות האירוע (צילומים, עדויות וכדומה), להכין מהן עותקים ולצרף אותן לתלונה.

### 18.6 הטיפול בתלונה במח"ש

לאחר שמוגשת התלונה, מח"ש יכולה להחליט אם לפתוח בחקירה. אם פתחה בחקירה, יכולה מח"ש להחליט בסופה אחת מאלו: לסגור את התיק, להמליץ להעמידו לדין משמעתי או להמליץ להעמידו לדין פלילי ולהעביר את התיק לפרקליטות.

בכל מקרה, כל מתלונן יקבל הודעה בדבר אופן הטיפול בתלונתו, וכן יקבל הודעה באשר לתוצאות הטיפול בתלונתו. יש לציין, כי לפי החלטת ועדת השרים לענייני ביקורת המדינה מספר בק/98 מיום 11.10.2005, חקירת מח"ש לא תארך למעלה משלושה חודשים.

### 18.7 הגשת ערר על החלטת מח"ש

על פי חוק, רשאי מתלונן, אשר הגיש תלונה כנגד איש משטרה, לערור על החלטת מח"ש שלא לפתוח בחקירה בתלונתו או לסגור את תיק החקירה בעניינו מבלי להעמיד את השוטר לדין. העררים המוגשים מועברים לבחינת היועץ המשפטי לממשלה, פרקליטת המדינה, או מי שהוסמך לכך על ידם.

מתלונן המעוניין להגיש ערר כאמור, רשאי לפנות בכתב תוך 30 יום ממועד קבלת החלטת מח"ש. בערר יש לציין את פרטי העורר, פרטי המקרה, העילה לסגירת התיק כפי שצויינה על ידי מח"ש והנימוקים הרלוונטיים לקבלת הערר. יודגש כי גם אם חלפו יותר משלושים ימים ממועד קבלת החלטת מח"ש, במקרים מסויימים יסכימו לקבל את הערר. את הערר יש לשלוח למשרדי מח"ש, אשר תבדוק את הערר תוך חודשיים<sup>224</sup> ותעבירו, בצירוף תיק החקירה הרלוונטי והמלצותיה, לפרקליטות המדינה. מתלונן אשר הגיש ערר יקבל ממח"ש אישור בדבר הגשת הערר והעברתו לפרקליטות המדינה, ואילו התשובה לערר תינתן למתלונן ישירות מאת פרקליטות המדינה.

<sup>224</sup> לפי החלטת ועדת השרים לענייני ביקורת המדינה מספר בק/98 מיום 11.10.05.



## 18.8 עיון בתיק החקירה

בקשה לעיון בתיק החקירה יש להגיש בכתב, תוך פירוט הנימוקים שלשם מתבקש העיון. ככלל, על פי חוק, זכות עיון בתיק החקירה נתונה רק למי שהוגש כנגדו כתב אישום במסגרת אותו תיק. החוק אינו מקנה זכות עיון בחומר החקירה לחשוד שתיק החקירה בעניינו לא הסתיים בהגשת כתב אישום, וכן אין זכות זו מוקנית למתלונן או לעד.

יחד עם זאת, במקרים מסוימים תינתן זכות עיון בתיק גם למתלונן או לחשוד, אף אם התיק נסגר ללא הגשת כתב אישום. זאת, על בסיס קריטריונים שנקבעו לעניין זה על ידי פרקליטת המדינה, ולאחר בחינת מכלול השיקולים הרלוונטיים, כגון מטרת העיון המבוקש, זכויות המתלונן ו/או נפגע העבירה וצרכי המערכת. יש לציין, כי בדרך-כלל, **אם חומר החקירה נדרש לצורך הגשת ערר, אפשר שתינתן רשות לעיין בו ואף לצלמו.**

## 18.9 פרטי הקשר לפניית למח"ש

פירוט שלוחות מח"ש ברחבי הארץ, כולל כתובות, טלפונים וכתובות דוא"ל ניתן למצוא [באתר משרד המשפטים](#):

**מח"ש ירושלים**

טלפון: 02-5412469, 02-5412458

פקס: 02-5412469

כתובת: רח' הרטום 8, הר חוצבים ירושלים.

ת.ד 45208 מיקוד 91450

שעות פתיחה: ראשון עד חמישי בין השעות 08:00 - 16:00

## 19. דין משמעותי נגד שוטרים

### 19.1 סמכויות מערך תלונות הציבור במשטרה

בירור תלונות נגד שוטרים על **התנהגות לא נאותה ועל ביצוע לקוי של תפקיד**, שעניינן אינו שימוש בכוח בידי שוטר במסגרת מילוי תפקידו, נעשה בידי מערך בירור תלונות הציבור במשטרה.

יש לציין כי לאחרונה נפתח הליך נוסף לטיפול בתלונות במסגרת מערך תלונות הציבור – הליך הגישור, שהינו הליך לפתרון סכסוכים בדרך של פיוס, אשר מותנה בהסכמה של שני הצדדים.

## 19.2 עבירות משמעת שנבדקות על ידי מערך תלונות הציבור

רשימת עבירות המשמעת מפורטת בתוספת לחוק המשטרה (דין משמעת), בירור קבילות שוטרים והוראות שונות), התשס"ו-2006. להלן כמה דוגמאות, בהתאם לסיווג המופיע באתר המשטרה:

### א. התנהגות בלתי נאותה

1. התנהגות שאינה הולמת שוטר או שיש בה כדי לפגוע בתדמית המשטרה;
2. התנהגות בלתי אדיבה או נקיטת לשון גסה כלפי אדם;
3. שימוש לרעה בסמכות שניתנה מכוח תפקיד;
4. ניצול מעמד של שוטר שלא לצורך מילוי תפקיד;
5. הופעה לא נאותה, לרבות אי-ענידת תג זיהוי;
6. התעמרות והתנכלות;
7. סירוב למסור פרטי זהות או הסתרתם של פרטי זהות, לרבות אי-ענידת תג זיהוי על מדים.

### ב. ביצוע לקוי של התפקיד

1. טיפול בלתי-יעיל באזרח, כגון טיפול בלתי-מקצועי, טיפול ממושך מעל הסביר וכו';
2. אי היענות לבקשת טיפול או סירוב לקבל תלונה;
3. טיפול שרירותי בשל משוא פנים, הפליה או התייחסות בלתי עניינית כלפי אדם;
4. פעולה ללא סמכות כדין, שלא על-פי חוק או תקנה, או שלא על-פי פקודות המשטרה או נהלי המשטרה;
5. הטרדת אזרח שלא לצורך;

## 19.3 הטיפול בתלונה

אם הוגשה תלונה שאינה מפורטת במידה מספקת, יחליט הגורם המברר אם לפתוח תיק בירור (המכונה "תיק ירוק"), לאחר רישום הודעה מפורטת מהמתלונן. החלטה שלא לפתוח תיק בירור תנומק בכתב בידי הגורם המברר, והתלונה תתויק בתיק בירור כללי. עוד קובע הנוהל, כי קיומו של בירור בעניין תלונה נגד שוטר יצוין בתיקו האישי של השוטר.

בתום הליכי הבירור הגורם המברר מגיש דוח סיכום בירור, ומציין, בין היתר, את ממצאי הבירור ואת המלצתו בעניין הצעדים שיש לנקוט בעקבות הבירור. ההחלטה בדבר אופן הטיפול בתלונה או סירוב לטפל בה תובא לידיעת המתלונן. על החלטה שלא לגלות את נימוקי הסירוב, רשאי המתלונן לערער תוך 30 יום בפני השר לביטחון פנים<sup>225</sup>.

<sup>225</sup> לפירוט ראו בהוראות המשטרה: <http://www.police.gov.il/AboutPolice/DocLib3/4.05.01.pdf>

#### 19.4 היחס בין הליך פלילי להליך משמעותי

חשוב לציין כי אחריותו של שוטר בשל עבירת משמעת אינה גורעת מאחריותו הפלילית בשל המעשה ולהפך, ומותר לנקוט נגדו הליכים משמעתיים, אף אם הורשע או זוכה בשל המעשה בבית משפט. אם מוגש נגד שוטר כתב אישום לבית משפט, ההליכים המשמעתיים יעוכבו עד גמר ההליכים הפליליים. כאשר אלו יסתיימו, ימשיך ההליך המשמעותי. עם זאת, הליכים משמעתיים לא יימשכו, אם מיום הגשת כתב האישום חלפה תקופת ההתיישנות, שאורכה שנה אם מדובר בדן יחיד, או שלוש שנים אם מדובר בבית דין למשמעת.

נוכיר, כי לפי החלטת ועדת השרים לענייני ביקורת המדינה מספר בק/98 מיום 11.10.2005, חקירת מח"ש לא תארך למעלה משלושה חודשים, וזאת על-מנת למנוע מצב בו הליכים משמעתיים יתיישנו רק בשל התמשכות החקירה, עוד בטרם התקבלה ההחלטה אם להגיש כתב אישום או לא.

#### 19.5 פרטי הקשר לפניית למערך התלונות במשטרה

**במטה הארצי פועלת היחידה הארצית לתלונות הציבור:**

כתובת: המטה הארצי, דרך חיים בר לב, טלפון: 02-5428270; פקס: 02-5428269

שעות פתיחה: ראשון עד חמישי בשעות 07:30 - 17:00

**בכל אחד ממחוזות המשטרה ישנו קצין ביקורת ותלונות הציבור (קבת"צ); ובכל אחד ממרחבי המשטרה פועל קצין תלונות ציבור (קת"צ), המטפל ברוב התלונות.**

**קצין תלונות הציבור ירושלים:**

כתובת: יפו 30, ירושלים, טלפון: 02-5391304; פקס: 02-5391209

שעות פתיחה: ראשון עד חמישי בשעות 07:30 - 17:00